Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0147

Komisjoni õigusriigi olukorda käsitlev 2025. aasta aruanne

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon komisjoni iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva 2025. aasta aruande kohta (2025/2239(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artiklit 2, artikli 3 lõiget 1, artikli 3 lõike 3 teist lõiku, artikli 4 lõiget 3 ning artikleid 5, 6, 7, 11, 19 ja 49,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eelkõige selle artikleid, mis käsitlevad liidus demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste austamist, kaitset ja edendamist, sealhulgas artikleid 70, 258, 259, 260, 263, 265 ja 267,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“),

– võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

– võttes arvesse komisjoni 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2025)0900) ja selle lisa, mis sisaldab soovitusi liikmesriikidele,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrust (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks[1] (õigusriigi tingimuslikkuse määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja

[1] ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.

Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid[2] (ühissätete määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid[3] (finantsmäärus), eriti selle artikli 6 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/692, millega luuakse kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1381/2013 ning nõukogu määrus (EL) nr 390/2014[4],

– võttes arvesse komisjoni ettepanekute paketti mitmeaastase finantsraamistiku 2028–2034 kohta,

– võttes arvesse ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid õigusakte, nagu inimõiguste ülddeklaratsioon, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt, rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ja puuetega inimeste õiguste konventsioon, rahvus- või etnilistesse, usu- ja keelevähemustesse kuuluvate isikute õiguste deklaratsioon, ÜRO vähemuste küsimuste foorumi soovitused ning ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise soovitused ja aruanded, samuti ÜRO lepingute järelevalveorganite kohtupraktikat ja ÜRO Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi,

– võttes arvesse riiklike asutuste staatust käsitlevaid Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhimõtteid (Pariisi põhimõtted), mis võeti vastu ÜRO Peaassamblee 20. detsembri 1993. aasta resolutsiooniga 48/134,

– võttes arvesse ÜRO deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta, mis võeti vastu 1998. aastal, ning ELi suuniseid inimõiguste kaitsjate kohta, mis võeti vastu 2004. aasta juunis,

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa sotsiaalhartat, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa sotsiaalõiguste komitee kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni,

---

2 ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.

3 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.

4 ELT L 156, 5.5.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/692/oj.

diskrimineerimisvastase, mitmekesisuse ja kaasatuse juhtkomitee, Veneetsia komisjoni ja Euroopa Nõukogu teiste organite konventsioone, soovitusi, resolutsioone, arvamusi ja aruandeid,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte hartat ning rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu juures tegutseva piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee 34. üldaruannet 2024. aasta tegevuse kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO) 25. üldist tegevusaruannet (2024),

– võttes arvesse 23. mai 2007. aasta Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelist vastastikuse mõistmise memorandumit ning nõukogu 17. detsembri 2024. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta koostööks Euroopa Nõukoguga 2025.–2026. aastal,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu advokaadikutse kaitse konventsiooni, mis võeti vastu 12. märtsil 2025 ja avati allkirjastamiseks 13. mail 2025,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul[5],

– võttes arvesse oma 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta[6],

– võttes arvesse komisjoni 20. detsembri 2017. aasta ettepanekut nõukogu otsuse kohta, millega järeldatakse ilmset ohtu, et Poola Vabariik rikub oluliselt õigusriigi põhimõtet, ja mis esitati vastavalt ELi lepingu artikli 7 lõikele 1 (COM(2017)0835),

– võttes arvesse oma 7. veebruari 2018. aasta resolutsiooni vähemuste kaitse ja mittediskrimineerimise kohta ELi liikmesriikides[7],

– võttes arvesse oma 1. märtsi 2018. aasta resolutsiooni komisjoni otsuse kohta kohaldada Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõiget 1

---

5 ELT L 65, 11.3.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj.
6 ELT C 215, 19.6.2018, lk 162.
7 ELT C 463, 21.12.2018, lk 21.

seoses olukorraga Poolas[8],

– võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua Euroopa väärtuste rahastamisvahend, millega toetatakse Euroopa Liidus kohalikul ja riiklikul tasandil põhiväärtusi edendavaid kodanikuühiskonna organisatsioone[9],

– võttes arvesse oma 12. septembri 2018. aasta resolutsiooni ettepaneku kohta, millega kutsutakse nõukogu üles järeldama Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel ilmset ohtu, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi[10],

– võttes arvesse oma 13. novembri 2018. aasta resolutsiooni vähemustega seotud miinimumstandardite kohta ELis[11],

– võttes arvesse oma 14. novembri 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua ELi terviklik demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse mehhanism[12],

– võttes arvesse komisjoni 3. aprilli 2019. aasta teatist „Õigusriigi edasine tugevdamine liidus. Hetkeseis ja võimalikud edasised sammud“ (COM(2019)0163),

– võttes arvesse komisjoni 17. juuli 2019. aasta teatist „Õigusriigi tugevdamine liidus. Tegevuskava“ (COM(2019)0343),

– võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta[13],

– võttes arvesse oma 13. novembri 2020. aasta resolutsiooni COVID-19 leviku tõkestamise meetmete mõju kohta demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele[14],

– võttes arvesse oma 17. detsembri 2020. aasta resolutsiooni Euroopa kodanikualgatuse „Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe“ (Vähemuste turvapakett – miljon allkirja Euroopa mitmekesisuse nimel) kohta[15],

– võttes arvesse oma 11. märtsi 2021. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu kuulutamise kohta LGBTIQ vabaduse alaks[16],

– võttes arvesse oma 10. juuni 2021. aasta resolutsiooni õigusriigi

---

8 ELT C 129, 5.4.2019, lk 13.
9 ELT C 390, 18.11.2019, lk 117.
10 ELT C 433, 23.12.2019, lk 66.
11 ELT C 363, 28.10.2020, lk 13.
12 ELT C 363, 28.10.2020, lk 45.
13 ELT C 395, 29.9.2021, lk 2.
14 ELT C 415, 13.10.2021, lk 36.
15 ELT C 445, 29.10.2021, lk 70.
16 ELT C 474, 24.11.2021, lk 140.

olukorra kohta Euroopa Liidus ja tingimuslikkuse määruse (EL, Euratom) 2020/2092 kohaldamise kohta[17],

– võttes arvesse oma 24. juuni 2021. aasta resolutsiooni, mis käsitleb komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi kohta[18],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, milles käsitletakse korruptsioonivastast võitlust ning millega asendatakse nõukogu raamotsus 2003/568/JSK ja Euroopa ühenduste ametnike või Euroopa Liidu liikmesriikide ametnikega seotud korruptsiooni vastast võitlust käsitlev konventsioon ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1371,

– võttes arvesse oma 8. juuli 2021. aasta resolutsiooni liidu eelarve kaitsmiseks kehtestatud üldise tingimuslikkuse korra kohaldamise suuniste koostamise kohta[19],

– võttes arvesse oma 16. septembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile seoses soolise vägivalla määratlemisega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina[20],

– võttes arvesse oma 11. novembri 2021. aasta resolutsiooni demokraatia ning massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse tugevdamise kohta ELis: tsiviil- ja kriminaalõiguse kohaste meetmete lubamatu kasutamine ajakirjanike, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna vaikima sundimiseks[21],

– võttes arvesse oma 15. detsembri 2021. aasta resolutsiooni korruptsiooni, reeglitevastaselt tehtud kulutuste ning ELi ja riiklike rahaliste vahendite omastamise vastaste ennetusmeetmete hindamise kohta erakorraliste rahaliste vahendite ja kriisiga seotud kuluvaldkondade puhul[22],

– võttes arvesse oma 8. märtsi 2022. aasta resolutsiooni kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise kohta Euroopas[23],

– võttes arvesse oma 10. märtsi 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi ja Euroopa Kohtu otsuse tagajärgede kohta[24],

– võttes arvesse oma 19. mai 2022. aasta resolutsiooni, mis käsitleb komisjoni 2021. aasta aruannet õigusriigi kohta[25],

---

17 ELT C 67, 8.2.2022, lk 86.
18 ELT C 81, 18.2.2022, lk 27.
19 ELT C 99, 1.3.2022, lk 146.
20 ELT C 117, 11.3.2022, lk 88.
21 ELT C 205, 20.5.2022, lk 2.
22 ELT C 251, 30.6.2022, lk 48.
23 ELT C 347, 9.9.2022, lk 2.
24 ELT C 347, 9.9.2022, lk 168.
25 ELT C 479, 16.12.2022, lk 18.

– võttes arvesse oma 9. juuni 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi ja Poola riikliku taastekava võimaliku heakskiitmise kohta[26],

– võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus 2020. ja 2021. aastal[27],

– võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus, millega tehakse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks, et on ilmne oht, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi[28],

– võttes arvesse oma 20. oktoobri 2022. aasta resolutsiooni LGBTIQ+ kogukonna liikmete vastu suunatud vaenukuritegude sagenemise kohta kogu Euroopas, arvestades hiljutist homofoobset mõrva Slovakkias[29],

– võttes arvesse oma 10. novembri 2022. aasta resolutsiooni rassilise võrdsuse, mittediskrimineerimise ja rassismivastasuse kohta ELis[30],

– võttes arvesse oma 24. novembri 2022. aasta resolutsiooni hinnangu kohta sellele, kas Ungari täidab õigusriigi tingimuslikkuse määruses sätestatud õigusriigi tingimusi, ning Ungari taaste- ja vastupidavuskava hetkeseisu kohta[31],

– võttes arvesse oma 30. märtsi 2023. aasta resolutsiooni, mis käsitleb 2022. aasta aruannet õigusriigi kohta – õigusriigi olukord Euroopa Liidus[32],

– võttes arvesse oma 18. aprilli 2023. aasta resolutsiooni institutsiooniliste suhete kohta ELi ja Euroopa Nõukogu vahel[33],

– võttes arvesse oma 1. juuni 2023. aasta resolutsiooni õigusriigi ja põhiõiguste rikkumise kohta Ungaris ning külmutatud ELi rahaliste vahendite kohta[34],

– võttes arvesse Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni aruannet ning oma 15. juuni 2023. aasta soovitust nõukogule ja komisjonile pärast liidu õiguse kohaldamisel ilmnenud väidetavate rikkumiste ja haldusomavoli uurimist seoses Pegasuse ja samaväärse

---

26 ELT C 493, 27.12.2022, lk 108.
27 ELT C 125, 5.4.2023, lk 80.
28 ELT C 125, 5.4.2023, lk 463.
29 ELT C 149, 28.4.2023, lk 22.
30 ELT C 161, 5.5.2023, lk 10.
31 ELT C 167, 11.5.2023, lk 74.
32 ELT C 341, 27.9.2023, lk 2.
33 ELT C, C/2023/442, 1.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/442/oj.
34 ELT C, C/2023/1223, 21.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1223/oj.

salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamisega[35],

– võttes arvesse oma 11. juuli 2023. aasta resolutsiooni valimisseaduse, uurimiskomisjoni ja õigusriigi kohta Poolas[36],

– võttes arvesse komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 6. detsembri 2023. aasta ühisteatist „Vaenule pole kohta: Euroopa seisab ühiselt vastu vihkamisele“ (JOIN(2023)0051),

– võttes arvesse oma 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus – 2022. ja 2023. aasta aruanne[37],

– võttes arvesse oma 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni vaenukõne ja vaenukuritegude lisamise kohta ELi kuritegude loetellu[38],

– võttes arvesse oma 28. veebruari 2024. aasta resolutsiooni õigusriigi olukorda käsitleva Euroopa Komisjoni 2023. aasta aruande kohta[39],

– võttes arvesse oma 29. veebruari 2024. aasta resolutsiooni ELi integratsiooni süvendamise kohta tulevast laienemist silmas pidades[40],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus)[41],

– võttes arvesse oma 24. aprilli 2024. aasta resolutsiooni, mis käsitleb käimasolevaid ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohaseid kuulamisi seoses Ungariga õigusriigi tugevdamiseks ning selle mõju eelarvele[42],

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 kohase menetluse lõpuleviimist Poola suhtes, millest Euroopa Komisjon teatas 29. mail 2024, pärast samme, mida Poola on võtnud ELi

---

35 ELT C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.
36 ELT C, C/2024/3995, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3995/oj.
37 ELT C, C/2024/5739, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5739/oj.
38 ELT C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
39 ELT C, C/2024/6743, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6743/oj.
40 ELT C, C/2024/6746, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.
41 ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.
42 ELT C, C/2025/3705, 17.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3705/oj.

õigusriigi standardite järgimise taastamiseks,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 27. juuni 2024. aasta järeldusi ja sisereformidega seotud edasise töö tegevuskava,

– võttes arvesse ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024)(JOIN(2020)0005), mida on pikendatud 2027. aastani,

– võttes arvesse komisjoni 10. oktoobri 2024. aasta aruannet „Põhiõiguste edendamise, kaitse ja jõustamise rahastamine 2024. aasta aruanne ELi põhiõiguste harta kohaldamise kohta“ (COM(2024)0456),

– võttes arvesse oma 7. mai 2025. aasta resolutsiooni liidu uuendatud pikaajalise eelarve kohta muutuvas maailmas[43],

– võttes arvesse komisjoni 16. juuli 2025. aasta ettepanekut võtta vastu nõukogu määrus, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2028–2034 (COM(2025)0571),

– võttes arvesse komisjoni 8. oktoobri 2025. aasta teatist „Võrdõiguslikkuse liit: LGBTIQ+-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030“,

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „Teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumente (4. novembri 2025. aasta laienemispakett),

– võttes arvesse komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 12. novembri 2025. aasta ühisteatist „Euroopa demokraatia kaitse programm: tugevate ja vastupanuvõimeliste demokraatlike riikide võimestamine“ (JOIN(2025)0791),

– võttes arvesse komisjoni 12. novembri 2025. aasta teatist „ELi kodanikuühiskonna strateegia“ (COM(2025)0790),

– võttes arvesse oma 25. novembri 2025. aasta resolutsiooni, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus, millega tehakse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks, et on ilmne oht, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi[44],

– võttes arvesse oma 18. detsembri 2025. aasta resolutsiooni õigusriigi tingimuslikkuse korra rakendamise kohta[45],

– võttes arvesse komisjoni 20. jaanuari 2026. aasta teatist „Võrdõiguslikkuse liit: rassismivastane strateegia 2026–2030“

---

43 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0090.
44 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0283.
45 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0343.

(COM(2026)0012),

– võttes arvesse Euroopa Kontrollikoja 17. detsembri 2024. aasta eriaruannet liidu õiguse täitmise tagamise kohta (28/2024), 22. veebruari 2024. aasta eriaruannet õigusriigi kohta ELis (03/2024) ja 10. jaanuari 2022. aasta eriaruannet ELi toetuse kohta õigusriigi toimimisele Lääne-Balkani riikides (01/2022), 28. veebruari 2024. aasta ülevaadet komisjoni õigusriigi olukorda käsitleva aruandluse kohta (02/2024) ning eriaruannet valitsusvälistele organisatsioonidele antud ELi rahastamise läbipaistvuse kohta (11/2025) ja nende vastavaid soovitusi,

– võttes arvesse poliitilisi suuniseid järgmisele Euroopa Komisjonile (2024–2029), mille esitas Euroopa Parlamendile 18. juulil 2024 komisjoni presidendi kandidaat Ursula von der Leyen, komisjoni presidendi 10. septembri 2025. aasta kõnet olukorrast Euroopa Liidus Euroopa Parlamendis ja komisjoni 21. oktoobri 2025. aasta teatist „Komisjoni 2026. aasta tööprogramm“ (COM(2025)0870),

– võttes arvesse Eurobaromeetri 2024. ja 2025. aasta uuringuid,

– võttes arvesse viimase Eurobaromeetri 2025. aasta septembri kiiruuringu 569 „EU challenges and priorities“ (ELi probleemid ja prioriteedid) tulemusi,

– võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) aruandeid, uuringuid ja arvamusi,

– võttes arvesse teavet, mille FRA esitas Euroopa Komisjonile õigusriigi olukorda käsitleva 2025. aasta aruande koostamise raames,

– võttes arvesse Regioonide Komitee 2. aprilli 2025. aasta arvamust „Kohalik ja piirkondlik perspektiiv õigusriigi põhimõtte rakendamisel Euroopa Liidus“,

– võttes arvesse Kesk-Euroopa Ülikooli demokraatiainstituudi õigusriigiosakonna aruannet „Rule of Law beyond the EU Member States: Assessing the Union’s Performance 2025“ (Õigusriigi olukorrast kõrgemal kui ELi liikmesriikide tasandil. Liidu tulemuslikkuse hindamine 2025),

– võttes arvesse eelarvekomisjoni tellitud uuringut „The tools for protecting the EU budget from breaches of the rule of law: the Conditionality Regulation in context“ (Õigusriigi tingimuslikkuse määrusega seotud vahendid ELi eelarve kaitsmiseks õigusriigi

rikkumise eest)[46],

– võttes arvesse oma resolutsioone demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste rikkumiste kohta liikmesriikides,

– võttes arvesse oma demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma (DRFMG) tagasisidearuandeid, lähetusaruandeid, kirjalikke küsimusi ja vastuseid[47],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse õiguskomisjoni ja eelarvekomisjoni arvamusi ning inimõiguste allkomisjoni arvamust,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0091/2026),

A. arvestades, et liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2, kajastatud hartas ja kehtestatud rahvusvahelistes inimõigustealastes lepingutes; arvestades, et harta on ELi esmase õiguse osa; märgib, et neid väärtusi jagavad kõik liikmesriigid ning EL ja liikmesriigid peaksid neid nii sise- kui ka välispoliitikas järjekindlalt järgima ja aktiivselt edendama; arvestades, et liikmesriigid peaksid tagama, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste kaitsmisel ei toimu tagasiminekut; arvestades, et nende väärtuste kahjustamine kujutab endast süsteemset ohtu ELis elavate inimeste õigustele ja vabadustele;

B. arvestades, et ELi lepingu artiklis 49 on sätestatud, et iga Euroopa riik, kes taotleb ELi liikmeks astumist, peab austama ELi lepingu artiklis 2 osutatud väärtusi ning võtma endale kohustuse neid edendada; arvestades, et ühinemine peab jääma rangelt tulemuspõhiseks protsessiks, mille aluseks on vastavus Kopenhaageni kriteeriumidele, eelkõige neile, mis on seotud demokraatia, õigusriigi ja inimõigustega; arvestades, et Kopenhaageni kriteeriumides on sätestatud, et neid põhimõtteid ei tohi pärast ühinemist eirata ega ümber tõlgendada; arvestades, et

---

46 Rubio, E. jt „The tools for protecting the EU budget from breaches of the rule of law: the Conditionality Regulation in context“, Euroopa Parlament, sisepoliitika peadirektoraat, eelarvepoliitika osakond, aprill 2023.

47 DRFMG kogu järelevalvetegevuse kohta viimasel ametiajal vt https://www.europarl.europa.eu/committees/en/libe-democracy-rule-of-law-and-fundament/product-details/20190103CDT02662 ja sellel ametiajal vt https://www.europarl.europa.eu/committees/en/working-group-democracy-rule-of-law-and-/product-details/20241205CDT13884.

nende järgimine eeldab ka järkjärgulist vastavusse viimist ELi poliitika ja seisukohtadega, sealhulgas ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga ning eelkõige selle inimõigustel põhineva lähenemisviisiga;

C. arvestades, et ELiga ühinemise protsessi põhiküsimused on õigusriik, põhiõigused, demokraatlike institutsioonide toimimine, avaliku halduse reform ja majanduslikud kriteeriumid; arvestades, et usutavad reformid ja pööramatud edusammud põhiküsimustes on hädavajalikud selleks, et tagada võrdsus seaduse ees ja võimalus oma põhiõigusi tegelikkuses kasutada;

D. arvestades, et Euroopa Ülemkogu 27. juuni 2024. aasta järelduste kohaselt peaksid sisereformid edenema samal ajal laienemisprotsessiga, et tagada ELi poliitika tulevikukindlus;

E. arvestades, et vähemuste hulka kuuluvate isikute olukorda tuleks korrapäraselt jälgida ja kajastada õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes;

F. arvestades, et EL peaks oma pädevuse piires hoidma alal ja kaitsma aktiivselt sotsiaalset ja põhiõiguste mõõdet, millele ta on rajatud; arvestades, et püsivaid puudusi majanduslike ja sotsiaalsete õiguste kaitsmises – sealhulgas õigus headele ja õiglastele töötingimustele, sotsiaalkindlustus ja -kaitse, juurdepääs tervishoiule ja haridusele, piisava eluaseme kättesaadavuse toetamine ja mittediskrimineerimise põhimõte – tuleb pidada tõsiseks ohuks ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele;

G. arvestades, et 2025. aastal on EL täheldanud liikmesriikides tõsiseid probleeme ja demokraatia taandarengut seoses õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste kaitsmisega, mis kõik on omavahel lahutamatult seotud; arvestades, et õigusriigi olukorda käsitlevas 2025. aasta aruandes juhitakse tähelepanu struktuursetele puudustele kohtusüsteemides, korruptsioonivastases võitluses, avalikus teenistuses, meedia juhtimises ning kontrolli- ja tasakaalustussüsteemis, samal ajal kinnitatakse positiivset suundumust mitmes liikmesriigis ja näidatakse, et iga-aastane õigusriigi tsükkel jätkuvalt soodustab ja toetab edusamme;

H. arvestades, et FRA rõhutab oma 2025. aasta põhiõiguste aruandes[48], et geopoliitilised muutused ning nii õigusloome kui ka ühiskonnaga seotud arengusuundumused pingestavad põhiõiguste valdkonda ELis ning lõhestav identiteedipoliitika aitab kaasa rassismi ja vaenu suurenemisele, põhjustades kannatusi erineva etnilise taustaga inimestele ja usukogukondadele; arvestades, et aruandes märgitakse ka, et vaenukõne ja kahjuliku sisu kontrollimatu levik internetis jätkub, kiired muutused digivaldkonnas ja tehisintellekti hoogne

---

48 Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Põhiõiguste aruanne 2025“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025.

areng ähvardavad süvendada olemasolevat ebavõrdsust, tuhandete inimeste hukkumine merel ja väidetavad väärkohtlemised piiridel panevad muretsema varjupaigataotlejate ja rändajate kohtlemise pärast; arvestades, et need suundumused seavad ohtu demokraatlikud väärtused ja võrdsuse ning seeläbi inimeste põhiõigused ning et kogu ELis võitlevad inimesed endiselt rahaliste raskustega, mida süvendavad praegused keerulised sotsiaal-majanduslikud tingimused, mis mõjutavad ebaproportsionaalselt juba vaesuse ohus olevaid inimesi ja süvendavad olemasolevat ebavõrdsust ebasoodsas olukorras olevate rühmade jaoks; arvestades, et hoolimata 2024. aasta probleemidest on toimunud ka positiivne areng, näiteks veebikeskkondi ja tehisintellekti reguleerivad ELi õigusaktid, mille eesmärk on tagada põhiõigusi austav digikeskkond;

I. arvestades, et pikalt on püsinud mure selle pärast, et liikmesriigis, mille suhtes kohaldatakse ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohast menetlust, jätkub poliitilise võimu süsteemne koondumine, institutsioonilise kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi halvenemine ning sõltumatute järelevalveasutuste nõrgenemine, hoolimata korduvatest üleskutsetest võtta parandusmeetmeid;

J. arvestades, et hoolimata asjaolust, et surve kodanikuühiskonna tegutsemisruumile kasvab kogu ELis, ei kajasta 2025. aasta õigusriigi olukorda käsitlev aruanne piisavalt selle probleemi tõsidust ega sellega kaasnevaid struktuurseid ohte ning antud soovitused on piiratud; arvestades, et püsivaid probleeme seoses kohtusüsteemi sõltumatuse, meediavabaduse, korruptsiooni ning kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga teatavates liikmesriikides ei käsitleta aruandes piisavalt;

K. arvestades, et komisjon ei ole mitme liikmesriigi puhul põhjalikult käsitlenud kogunemisvabaduse, teabe kättesaadavuse, valimiste usaldusväärsuse ja diskrimineerimise küsimust;

L. arvestades, et Euroopa Liidu Kohus otsustas kohtuasjas C-713/23, et liikmesriik peab ELi õigusega antud õiguste kohaldamisel tunnustama ELi kahe samast soost kodaniku abielu, mis on liikumis- ja elukohavabadust kasutades sõlmitud seaduslikult teises liikmesriigis; arvestades, et Euroopa Liidu Kohus leidis, et tunnustamisest keeldumine on vastuolus ELi õigusega, kuna sellega rikutakse nii õigust liikumis- ja elukohavabadusele kui ka põhiõigust era- ja perekonnaelu austamisele;

M. arvestades, et meedivabaduse indeksite kohaselt on uudistemeedia ja võimulolijad ELis üksteisele ohtlikult lähedal, millele viitab riikliku reklaami läbipaistmatu ja ebavõrdne jaotus; arvestades, et meediamaastikku iseloomustavad huvide konfliktid ning et kui piirkondlikud meediakanalid survele ei allu, ähvardavad neid vaigistushagid, mis kurnavad neid rahaliselt; arvestades, et

lootustandvaid märke on: mõned meediasektorid on pärast õigusliku surve vähenemist taastumas, teised näitavad positiivset majanduslikku arengut ja mitmed on saavutanud ajakirjandusvabaduse kõrge taseme;

N. arvestades, et mitmes liikmesriigis seisavad ajakirjanikud jätkuvalt silmitsi laimukampaaniate, vaigistuskaebuste, hirmutamise ja ähvardamisega, mis põhjustavad hirmu ja enesetsensuuri ning nõrgendavad üldsuse õigust teabele; arvestades, et mõned ajakirjanikud on sunnitud elama politsei kaitse all;

O. arvestades, et Euroopa Parlamendi Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitlev uurimiskomisjon leidis, et selliseid vahendeid on kasutatud mitmes liikmesriigis ebaseaduslikult ajakirjanike, kodanikuühiskonna, advokaatide, opositsioonitegelaste ja ametiisikute vastu; arvestades, et uurimiskomisjon dokumenteeris tõsiseid eraelu puutumatuse, andmekaitse ja väljendusvabadusega seotud rikkumisi, hoiatades, et sellised tavad kujutavad endast süsteemset ohtu demokraatiale ja põhiõigustele ELis; arvestades, et nuhkvarapõhise jälgimistehnoloogia, näiteks Predatori, Pegasuse ja Paragon Graphite'i kasutamine ajakirjanike vastu ELis on endiselt suur probleem;

P. arvestades, et teatavad põhiõiguste rikkumised võivad olla olnud seotud mõningate ELi rahaliste vahendite kasutamisega mõnes liikmesriigis, eelkõige varjupaigataotlejate vastuvõtutingimuste, puuetega inimeste ja laste hoolekandeasutustesse paigutamise ning teatavate linnade taaselustamise, eluasemete ja haridusprojektide valdkonnas[49]; arvestades, et teatavad ELi vahendid võidi suunata sekkuva jälgimistehnoloogiaga seotud ettevõtetesse[50]; arvestades, et selleks, et selliseid rikkumisi ennetada ja tagada ELi õiguses sätestatud kaitsemeetmete täielik järgimine, tuleks tõhustada ELi vahendite haldamist ja järelevalvet;

Q. arvestades, et nõukogu otsusega (ÜVJP) 2024/2643[51] ja nõukogu

---

49 Bridge EU, „1.1 Billion Euros, 63 Projects, Six Countries, One Pattern: How EU Funds Violate Fundamental Rights" (1,1 miljardit eurot, 63 projekti, kuus riiki, üks muster: kuidas rikutakse ELi vahenditega põhiõigusi), (Bridge EU 2025).

50 Business & Human Rights Resource Centre, „EU: 39 Members of the European Parliament from 4 political groups call for answers regarding taxpayer funding fuelling spyware" (EL: Euroopa Parlamendi 39 liiget neljast fraktsioonist nõuavad vastuseid seoses maksumaksjate raha kasutamisega nuhkvara toetuseks), veebisait Business & Human Rights Resource Centre, 1. oktoober 2025.

51 Nõukogu 8. oktoobri 2024. aasta otsus (ÜVJP) 2024/2643, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa destabiliseeriva tegevusega (ELT L, 2024/2643, 9.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/2643/oj).

määrusega (EL) 2024/2642[52] kehtestatud ELi piiravad meetmed on tekitanud muret[53], eelkõige nende võimaliku mõju pärast üksikisikute, sealhulgas ajakirjanike õigustele, ning vajaduse pärast tagada, et selliseid meetmeid kohaldatakse kooskõlas ELi õiguses sätestatud proportsionaalsuse nõude, nõuetekohase menetluse, kohtuliku järelevalve ja piisavate õiguslike tagatistega ning kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega;

R. arvestades, et korruptsioon teeb ELi kodanikele endiselt suurt muret, nagu nähtub 2025. aasta Eurobaromeetri korruptsiooniuuringust[54]; arvestades eelkõige, et 69 % küsitletutest peab korruptsiooni oma riigis laialt levinuks ja 51 % usub, et see on erakondades laialt levinud; arvestades, et valdav enamus küsitlusele vastanutest peab korruptiivset tegevust vastuvõetamatuks: 71 % leidis, et teenete osutamine vastutasuna riigiasutustelt eeliste saamise eest ei ole ühelgi juhul vastuvõetav, eeliste saamiseks kingituste tegemist pidas vastuvõetamatuks 74 % ja nende eest raha andmist pidas vastuvõetamatuks 80 % vastanutest; arvestades, et 5 % küsitlusele vastanutest kinnitab, et on viimase 12 kuu jooksul korruptsiooniga kokku puutunud või olnud korruptiivse tegevuse tunnistajaks, aga vaid iga viies on teinud selle kohta teate ning vähem kui pool vastanutest on kursis sellega, kellele korruptsioonijuhtumist peaks teatama;

S. arvestades, et Euroopa Nõukogu loodud riikide korruptsioonivastane ühendus (GRECO) rõhutab oma 25. üldises tegevusaruandes, et oluline on jätkata põhiküsimustega seotud reforme kohtusüsteemi, prokuratuuri ja õiguskaitse sõltumatuse tugevdamiseks ning usalduse taastamiseks avaliku sektori asutuste, poliitilise juhtkonna, kohtusüsteemi ja õiguskaitse vastu, milleks on vaja püsivaid korruptsioonivastaseid jõupingutusi, tõhusamat ja sõltumatut järelevalvet, tugevat ja tasakaalustatud raamistikku, mille abil hallata tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute suhtlust lobistide ja kolmandate isikutega, kes mõjutavad avaliku sektori otsuste tegemist, samuti pöördukse efektiga seotud standardite kohaldamist ning vankumatut pühendumust tagada läbipaistvus, vastutus, õiglus

---

52 Nõukogu 8. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2642, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa destabiliseeriva tegevusega (ELT L, 2024/2642, 9.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2642/oj).

53 ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo, „European Union: Restrictive measures against academics negatively impact human rights, say UN experts“ (Euroopa Liit: ÜRO ekspertide hinnangul mõjutavad akadeemikute vastu suunatud piiravad meetmed negatiivselt inimõigusi), ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo veebisait, 26. jaanuar 2026.

54 Euroopa Komisjon, „Special Eurobarometer 561: Citizens’ attitudes towards corruption in the EU in 2025“ (Eurobaromeetri eriuuring nr 561: kodanike suhtumine korruptsiooni ELis 2025. aastal), juuli 2025.

ja usaldusväärsus; arvestades, et vaja on täiendavaid meetmeid, mille abil tagada teabele juurdepääsu käsitlevate õigusaktide terviklikkus, tulemuslik jõustamine ja ennetav rakendamine;

T. arvestades, et valimiste usaldusväärsus, võrdne valimisõigus ja tõeline poliitiline konkurents on ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste olulised osad ning neid tuleb liikmesriikide, kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide õigusriigi järelevalves süstemaatiliselt käsitleda;

U. arvestades, et Euroopa Nõukogu juures tegutseva piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee 34. üldaruandes väljendatakse suurt muret vanglate ülerahvastatuse märkimisväärse suurenemise pärast eelkõige mõningates liikmesriikides, mis halvab täielikult vanglate toimimise ja võib kaasa tuua inimeste ebainimliku ja alandava kohtlemise, kuna see halvendab elutingimusi, suurendab pingeid ja vägivalda ning tähendab sihipärase ja vange kogukonda tagasipöördumiseks ette valmistava tegevuse vähenemist;

V. arvestades, et FRA ja Euroopa Nõukogu andmetel[55] valmistavad mitme liikmesriigi puhul endiselt suurt muret ebapiisavad tervishoiuteenused, piiratud juurdepääs vaimse tervise alasele toele ja enesetappude arvu suurenemine; arvestades, et enesetapud ja enesevigastamine on märk sellest, et kinnipidamissüsteemides esineb püsivaid ja tõsiseid probleeme; arvestades, et erilist tähelepanu tuleb pöörata alaealiste kinnipidamisasutustele, kus ebapiisavad meetmed psühholoogilise abi, hariduse ja taasintegreerimise valdkonnas võivad tekitada alaealistele lisatraumasid ja süvendada nende tõrjutust;

W. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste rakendamata jätmine või osaline rakendamine ning püsivad viivitused nende täitmisel ei ole üksikjuhtumid, vaid kajastavad püsivaid probleeme mitmes liikmesriigis ja korduvaid probleeme teistes liikmesriikides;

X. arvestades, et võrgustik European Implementation Network ja organisatsioon Democracy Reporting International rõhutavad asjaolu, et nii Euroopa Liidu Kohtu kui ka Euroopa Inimõiguste Kohtu puhul on rakendamisega seotud puudused suuresti seotud samade

---

55 Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, kriminaalkorras kinnipidamise andmebaas 2015–2022, FRA veebisait; Aebi, M. F. ja Cocco, E. „SPACE I – 2024 – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations“ (SPACE I – 2024 – Euroopa Nõukogu kriminaalstatistika: kinnipeetavad), Euroopa Nõukogu, 2025; Maailma Terviseorganisatsioon, „Status report on prison health in the WHO European Region 2022“ (Aruanne tervishoiu olukorrast WHO Euroopa piirkonna vanglates 2022. aastal), WHO Euroopa piirkondlik büroo, Kopenhaagen, 2023.

valdkondadega, nimelt kohtusüsteemi sõltumatuse ja õiguskaitse kättesaadavuse, varjupaiga ja rände, kinnipidamistingimuste, võrdõiguslikkuse ning andmete/jälgimisega; arvestades, et samal ajal on teatavates liikmesriikides toimunud positiivne mitut valdkonda hõlmav areng, mis näitab, et nõuete täitmine ja paranduste tegemine on võimalik, kui selleks on selge poliitiline tahe ja valmidus võtta tegelik kohustus täita rahvusvaheliste kohtute otsuseid, et tagada õigusriigi järgimine[56];

Y. arvestades, et desinformatsioon, algoritmipõhine manipuleerimine ja veebiplatvormide ebapiisav läbipaistvus õõnestavad demokraatlikku arutelu ning digiteenuste määruse[57] täitmise tagamisega püütakse neid riske vähendada;

Z. arvestades, et muret tekitab ka see, kui vähe on pööratud tähelepanu soovitustele teemavaldkonnas „Muud kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga seotud institutsioonilised küsimused“, mis on väga lai ja hõlmab paljusid küsimusi;

AA. arvestades, et kuigi komisjoni iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande metoodikat on aja jooksul parandatud, ei kasutata selle puhul siiski alati selgeid ja operatiivseid võrdlusaluseid, mille abil hinnata liikmesriike iga samba raames, mis raskendab liikmesriikide tingimuste võrdlemist ja ühtsete standardite tagamist ning võib vähendada õigusriigi olukorda käsitleva aruande usaldusväärsust varajase hoiatamise ja ennetamise mehhanismina;

AB. arvestades, et Euroopa kodanikuvabaduste liidu õigusriigi olukorda käsitleva 2025. aasta analüüsi[58] kohaselt on alates 2022. aastast komisjoni soovituste rakendamisel tehtud edusammud kõigist liikmesriikidest ligikaudu kolmandiku puhul vähesed või olematud: arvestades, et üheksal riigil on püsivalt rakendamata viis kuni kaheksa soovitust; arvestades, et 61 % 2025. aastal hinnatud soovituste puhul on alates 2022. aastast tehtud edusammud vähesed või olematud; arvestades, et 93 % kõigist komisjoni 2025. aasta soovitustest on eelmiste aastate (71 % 2022. aasta) soovituste kordused ja et 2025. aastal esitati ainult üheksa uut soovitust; arvestades, et 2025. aastal sai lugeda täielikult rakendatuks ainult

---

56 Võrgustik European Implementation Network ja organisatsioon Democracy Reporting International, „Justice Delayed and Justice Denied – Non- Implementation of European Courts Judgments and the Rule of Law“ (Euroopa kohtute otsuste täitmata jätmist ja õigusriiki käsitlev aruanne), 2025.

57 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

58 Euroopa kodanikuvabaduste liit, „Euroopa Komisjoni 2025. aasta aruanne õigusriigi olukorra kohta – puudujääkide analüüs“.

6 % soovitustest;

AC. arvestades, et Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma (DRFMG) on volitatud jälgima demokraatia, õigusriigi ja põhiõigustega seotud rikkumisi ning korruptsioonivastast võitlust ELis; arvestades, et DRFMG on juba üle seitsme aasta hinnanud õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste olukorda kogu ELis liikmesriike ja horisontaalseid teemasid käsitlevate eriistungite ning ajutiste delegatsioonide kaudu; arvestades, et jälgimine on tehniline töö, mis tugevdab usaldusväärsuse süsteeme ja suurendab institutsioonilist vastupanuvõimet ning peaks jääma poliitilisest mõjust sõltumatuks; arvestades, et kuigi DRFMG kuulub parlamentaarsesse raamistikku, on ta võtnud pikaajalise kohustuse hoiduda parteipoliitilistest kaalutlustest ning tugineda oma hinnangutes kehtestatud standarditele ja tõenduspõhisele otsustusprotsessile ning andnud ELi tegevusele õigusriigi valdkonnas väärtuslikku sisendteavet;

AD. arvestades, et komisjoni 2026. aasta tööprogrammis märgitakse vajadust integreeritud iga-aastase õigusriigi tsükli järele, millel on ühine tempo, selged vahe-eesmärgid ja kõigi ELi institutsioonide aktiivne panus; arvestades, et õigusriigi järgimine on jätkuvalt hädavajalik, et kaitsta kõiki ELi rahalisi vahendeid;

AE. arvestades, et Euroopa Parlament on korduvalt nõudnud tugevamat seost õigusriigi austamise ja ELi vahenditele juurdepääsu vahel ning on nõudnud tugevamat seost oma iga-aastastes õigusriigi olukorda käsitlevates resolutsioonides esitatud soovituste ja ELi eelarvest antava rahalise toetuse vahel; arvestades, et komisjon on mitmel korral võtnud endale kohustuse neid seoseid tugevdada, sealhulgas komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni 10. septembri 2025. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus;

AF. arvestades, et õigusriigi tagamise vahendite kasutamine peab jääma erapooletuks ja põhinema üksnes kontrollitaval teabekogumisel ja õiguslikul põhjendamisel, mitte ärakasutamisel või poliitilisel kauplemisel;

AG. arvestades, et kohtujurist Ćapeta jõudis oma 5. juuni 2025. aasta arvamuses kohtuasjas C-769/22 järeldusele, et ELi lepingu artikkel 2 võib olla eraldi õiguslik alus rikkumismenetlustele juhtudel, kui väärtuse eitamine on muude ELi õiguse rikkumiste algpõhjus, ning tegi Euroopa Liidu Kohtule ettepaneku järeldada, et võttes vastu 2021. aasta seaduse LXXIX, on Ungari rikkunud e-kaubanduse

direktiivi[59], teenuste direktiivi[60], audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi[61], isikuandmete kaitse üldmäärust[62], Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklit 56, harta artikleid 1 ja 7, artikli 8 lõiget 2, artikleid 11 ja 21 ning ELi lepingu artiklit 2;

AH. arvestades, et komisjoni iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes tuleks jätkata liikmesriikide ja kandidaatriikide hindamist; arvestades, et õigusriigi järgimine ELi institutsioonides, organites ja asutustes tuleks endiselt tagada ELi kohtusüsteemi ja Euroopa Ombudsmani tehtava järelevalve abil; arvestades, et komisjoni õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes tuleks hinnata läbipaistvalt ELi institutsioonide, organite ja asutuste vastavust õigusriigi standarditele, mis võimaldaks tulemuslikumalt tegeleda ELi institutsioonide puudustega, suurendades samal ajal ELi usaldusväärsust, allutades kontrollile tema enda institutsioonid;

AI. arvestades, et liikmesriigid peavad tagama, et nende riiklike inimõiguste kaitse asutuste loomine, akrediteerimine ja tegevus toimuks täielikus kooskõlas ÜRO Pariisi põhimõtetega; arvestades, et riiklike inimõiguste kaitse asutuste sõltumatus, mitmekesisus, rahaline kindlustatus, piisavad vahendid, tegelik mandaat ja seaduslikud volitused on põhiõiguste tulemuslikuks edendamiseks ja kaitsmiseks, õigusriigi standardite järgimise järelevalveks ning demokraatliku kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi toimimiseks hädavajalikud; arvestades, et liikmesriike tuleks kutsuda üles kaitsma riiklikke inimõiguste kaitse asutusi poliitilise sekkumise eest;

Kohtusüsteemid

1. kinnitab veel kord, et õigusriik rajaneb põhimõtetel, et õigus on siduv kõigi avaliku sektori asutuste jaoks ja et igal isikul on sisuline õigus pöörduda sõltumatusse ja erapooletusse kohtusse ning et need kaks

---

59 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj).

60 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, 27.12.2006, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2006/123/oj).

61 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv) (ELT L 95, 15.4.2010, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2010/13/oj).

62 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 95/46/EÜ (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

mõõdet on lahutamatud ja üksteist vastastikku tugevdavad;

2. rõhutab, et õiglane kohtumõistmine ja õiguskaitse kättesaadavus on õigusriigi aluspõhimõte, mis eeldab sõltumatu kohtusüsteemi olemasolu; kordab, et kõigi kodanike võrdne juurdepääs õigusemõistmisele on väga oluline;

3. rõhutab, kui olulised on sõltumatud kohtusüsteemid ja tasuta õigusabi kättesaadavus, et tagada võrdne juurdepääs õigusemõistmisele; kordab, et piisavad vahendid, sealhulgas taristu ja personal, on kohtusüsteemide parandamiseks üliolulised;

4. kutsub liikmesriike, kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike üles võtma vajalikke meetmeid, et tagada strukturaalselt sõltumatud, tõhusad ja erapooletud kohtusüsteemid ning juurdepääs tasuta õigusabile, kooskõlas neile liidu ja riigisisesest õigusest tulenevate kohustustega, tagades seeläbi kõigile võrdse juurdepääsu õigusemõistmisele, mis on väga oluline, et kodanikud saaksid kasutada oma õigusi, võidelda diskrimineerimise vastu ja panna otsustajad vastutama; kordab vajadust konkreetsete meetmete järele, et parandada juurdepääsu, eelkõige tõrjutud ja vähekaitstud elanikkonnarühmade jaoks;

5. rõhutab, et selleks, et kaitsta kohtusüsteemi sõltumatust ja toimivat juurdepääsu õigusemõistmisele, on vaja vähemalt kohtuasjade automatiseeritud juhuslikke jaotamise süsteeme, millel on kitsalt määratletud ja kontrollitavad erandi tegemise alused; läbipaistvad, õiguspõhised ja depolitiseeritud ametisse nimetamise ja edutamise menetlused, millega tagatakse, et kohtunõukogud või samaväärsed organid koosnevad peamiselt liikmetest, kelle on valinud nende kolleegid kooskõlas Veneetsia komisjoni standarditega, ning et täitevvõim ei saa kaalutlusõiguse kasutamisega kontrollida ametisse nimetamisi, sealhulgas kohtute eesistujate ja kõrgeimate kohtute puhul; püsivad ja objektiivsed kohtunike piisava tasustamise eeskirjad; piisavad vahendid, sealhulgas rahastus, taristu ja kvalifitseeritud töötajad;

6. tuletab meelde, et tugevad riiklikud õigussüsteemid on liikmesriikides, kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides hädavajalikud, arvestades, et komisjon tugineb ELi õiguse täitmise tagamisel liikmesriikide õigusasutustele ning et need on väga olulised õigusalase koostöö jaoks kogu ELis ja ka vastastikuse usalduse edendamiseks;

7. märgib, et komisjon on tuvastanud struktuurseid probleeme seoses kohtusüsteemi tõhususe, kvaliteedi ja sellele juurdepääsu parandamisega mõnes liikmesriigis ning kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides; rõhutab vajadust parandada nende probleemide jälgimist, eelkõige ühinemisprotsessi lõppjärgus olevates riikides; on veendunud, et koolitus on oluline faktor, mis

tagab kohtunike sõltumatuse ning kohtusüsteemi kvaliteedi ja tõhususe; kutsub liikmesriike üles investeerima õigusalasesse koolitusse, digitaliseerimisse, õigusabi osutamisse ning tõrjutud ja vähekaitstud elanikkonnarühmade jaoks õiguskaitse kättesaadavaks tegemisse; julgustab liikmesriike tagama kohtunikele koolitusvõimalused; on veendunud, et koolitused peaksid olema multidistsiplinaarsed; kordab, et piisavad vahendid, sealhulgas rahalised vahendid, taristu ja kvalifitseeritud personal, on kohtusüsteemide tõhususe ja ligipääsetavuse jaoks üliolulised; rõhutab, kui oluline on ELi tugev toetus selles valdkonnas;

8. kutsub liikmesriike üles kasutama ära digitaliseerimise pakutavaid võimalusi lihtsustamise, tõhususe ja ligipääsetavuse parandamise, aja säästmise ja hoiustamiskulude vähendamise eesmärgil;

9. rõhutab, et on tõsiselt mures ülemäärase poliitilise mõju avaldamise pärast kohtunike ametisse nimetamisele, distsiplinaarkolleegiumidele, edutamisele ja kohtuasjade jaotamisele, sealhulgas hiljuti loodud kohtustruktuuride kaudu, mis vaatavad mööda olemasolevatest kaitsemeetmetest ja hõlbustavad täitevvõimu sekkumist, eelkõige Ungaris;

10. tuletab meelde, et 2025. aasta õigusriigi olukorda käsitleva aruande kohaselt püsivad Ungaris juba varasematel aastatel kindlaks tehtud sügavalt juurdunud puudused, nimelt on endiselt kahtluse all kohtusüsteemi sõltumatus, prokuratuurile pole siiani tagatud tugevat kaitset poliitilise mõju eest, õigusloomeprotsess, mille puhul jääb avalik konsulteerimine piiratuks, on endiselt läbipaistmatu ning jõupingutused meediavabaduse, pluralismi ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kaitsmise vallas ei ole andnud sisulisi tulemusi;

11. rõhutab, et kohtunikud peavad olema erapooletud; tuletab meelde, et kohtunike ametisse nimetamine ja edutamine peab sõltuma üksnes nende kvalifikatsioonist, sest kohtunike roll on kohtusüsteemi sõltumatuse kaitsmisel väga oluline; tuletab meelde, et kohtute kõrgematele ametikohtadele nimetamise ja ametisse nimetamise kriteeriumid peavad olema täiesti läbipaistvad ning põhjendamatu poliitilise survestamise või välise sekkumiseta; tuletab meelde, et läbipaistvaid ja erapooletuid menetlusi tuleb kohaldada ka kohtunike ametist vabastamisel; kutsub komisjoni üles jälgima ja tagama, et liikmesriigid järgiksid täielikult kaitse taseme säilitamise põhimõtet, nagu on selgitatud Euroopa Liidu Kohtu praktikas, eelkõige seoses kohtunike ametisse nimetamisega, et vältida tagasiminekut kohtusüsteemi sõltumatuse valdkonnas;

12. tuletab meelde vajadust tagada prokuratuuri sõltumatus, millega välditakse mis tahes poliitilist sekkumist prokuratuuri töösse; kutsub liikmesriike üles veelgi tugevdama prokuröride erapooletuse tagamise meetmeid, võttes arvesse erinevusi riiklike prokuratuuride struktuurides; nõuab, et nad jätkaksid reforme kooskõlas 2025. aasta

õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes esitatud soovitustega, sealhulgas tõhustaksid kohtusüsteemi sõltumatuse ja prokuröride autonoomia kaitset parlamentaarsete uurimiste kontekstis ning seoksid peaprokuröri ametiaja lahti valitsuse ametiajast; kutsub komisjoni üles sellega seoses rakendatud reforme läbi vaatama ja jälgima nende tulemuslikkust; nõuab kohtunike ja prokuröride suhtes algatatavate distsiplinaarmenetluste reformimist, et poliitilised organid ei saaks neid kasutada kohtusüsteemi kontrollimiseks ning et tagada, et neid viiks läbi sõltumatud organid;

13. mõistab hukka kohtusüsteemi väärkasutamise poliitilistel eesmärkidel, sealhulgas poliitiliste oponentide tagakiusamise ja sekkumise korruptsiooni uurimisse; rõhutab, et poliitiliselt motiveeritud süüdistused õõnestavad üldsuse usaldust põhiseaduslike põhimõtete ja ELi standardite vastu; rõhutab, kui oluline on tagada prokuratuuri autonoomia ja sõltumatus, et vältida mis tahes poliitilist, eelkõige valitsuse sekkumist prokuratuuri töösse; rõhutab prokuröride ametisse nimetamise läbipaistvate protsesside tähtsust võtmetegurina üldsuse usalduse säilitamisel õigusemõistmise suhtes; mõistab hukka asjaolu, et amnestia ja armuandmise võimalust kuritarvitatakse poliitikute huvides, õõnestades seaduse ees võrdse kohtlemise põhimõtet; toonitab oma muret korduvate rünnakute pärast kohtunike ja prokuröride vastu, kes uurivad korruptsioonis ja võimu kuritarvitamises süüdistatavate poliitiliste oponentide kõrgetasemelisi poliitilisi juhtumeid;

14. rõhutab riiklike kohtute haldamise nõukodade olulist rolli kohtusüsteemi sõltumatuse kaitsmisel, kuna need toimivad puhvrina kohtunike ja muude võimuharude vahel, sealhulgas selliste küsimustega seoses nagu ametisse nimetamine ja teenistuskäigu kujundamine ning kohtusüsteemi juhtimine;

15. rõhutab, et kui kohtute haldamise nõukojad on olemas, peaks nende koosseis ja toimimine olema kooskõlas Veneetsia komisjoni ja Euroopa Nõukogu kehtestatud standarditega, sealhulgas sellega, et nõukogu koosneb kas ainult kohtunikest või kui see hõlmab ka mittekohtunikke, peab valdav enamik liikmetest olema kohtunikud, kelle on valinud nende kolleegid, samas kui kohtuvälised liikmed võib ametisse nimetada läbipaistvate demokraatlike menetluste kaudu, et tagada pluralism ja legitiimsus, ning et ametisse nimetamise suhtes ei saa kohaldada täidesaatva võimu kaalutlusõigust, et tagada sõltumatus ja vältida lubamatut mõjutamist, nagu on kinnitanud Euroopa Liidu Kohus;

16. väljendab heameelt hinnangu üle, mille komisjon on oma aruandes esitanud seoses reformide alustamisega, ning võtab teadmiseks, et mõned liikmesriigid on teinud edusamme ja käivitavad seadusandlikke algatusi, et suurendada olemasolevate kohtute haldamise nõukodade sõltumatust ja tulemuslikkust;

17. rõhutab, et liikmesriikides tulemusliku ja nõuetekohaselt toimiva kohtusüsteemi tagamiseks on vaja sõltumatuid advokatuure ja advokaate, kes saavad täita oma ülesandeid vabalt ja põhjendamatu survestamise või sekkumiseta, pidades silmas nende olulist rolli õigusriigi ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitsmisel; rõhutab ka seda, kui oluline on täielikult austada õiguselukutse aluspõhimõtteid, sealhulgas advokaadi ja kliendi vahelist konfidentsiaalsust;

18. taunib asjaolu, et mitmes liikmesriigis on endiselt mure kohtunike ja kohtutöötajate palgataseme pärast, mis muudab ametikohad ebaatraktiivseks ja mistõttu on neid raske täita;

19. väljendab suurt muret kasvava suundumuse pärast seada struktuurselt kahtluse alla sõltumatu kohtusüsteemi roll ja legitiimsus ning seeläbi pärssida kohtusüsteemi kui sellise nõuetekohast toimimist, ning rõhutab, et õigusasutuste legitiimsus, kohtuotsuste täidetavus ja üldsuse usaldus õigusemõistmise vastu eeldab kohtusüsteemi sõltumatust; tuletab meelde, et võimude tasakaalu põhimõte tähendab, et ükski avaliku sektori asutus ei saa jääda kohtuliku kontrolli alt välja ning taunib narratiive, mille eesmärk on seada kohtuliku kontrolli õiguspärasus kahtluse alla; tuletab meelde, et kohtunike kritiseerimine on lubamatu, kui selle eesmärk on takistada või diskrediteerida selle põhiseadusliku funktsiooni täitmist; eristab selgelt kohtuotsuste suhtes tehtavat õigustatud kriitikat riiklike ja rahvusvaheliste kohtute kui institutsioonide legitiimsuse vastu suunatud rünnakutest; mõistab hukka kõik katsed kohtunikke nende ülesannete täitmisel otseselt või kaudselt mõjutada, ähvardada või takistada, sealhulgas distsiplinaarmeetmetega survestamise või avalike rünnakute kaudu, mis õõnestavad nende autoriteeti; kinnitab veel kord, et rahvusvaheliste kohtute legitiimsus tuleneb need asutanud riikide suveräänsest tahtest ja nende kohtunike valimise demokraatlikest menetlustest ning et neil kohtutel on väga oluline roll põhiõiguste tulemusliku kaitse tagamisel;

20. kutsub komisjoni üles võitlema kohtunike vastu suunatud poliitiliste rünnakute ja kohtuliku hirmutamise vastu, et tagada sõltumatud kohtusüsteemid, sealhulgas kaitse poliitilise sekkumise eest; rõhutab, et kohtutöötajate, eelkõige advokaatide[63] vastu suunatud ähvarduste ja rünnakute märkimisväärne arv tähendab otsest ohtu demokraatiale ja õigusriigile; kutsub liikmesriike üles allkirjastama ja ratifitseerima Euroopa Nõukogu advokaatide kutseala kaitse konventsiooni ning kasutama kõiki asjakohaseid vahendeid, et tagada advokaatide kaitse ja sõnavabadus; nõuab, et komisjon esitaks viivitamata nõukogu otsuse eelnõu, mis võimaldab ELil

---

63 Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu, „Report on threatening behaviour and aggression towards lawyers“ (Aruanne advokaatide vastu suunatud ähvardava käitumise ja agressiooni kohta), 2024.

allkirjastada ja sõlmida nimetatud konventsiooni, ning rõhutab vajadust jõuda selle otsuse suhtes kiiresti kokkuleppele;

21. tuletab meelde, et kohtunike ja prokuröride ühendustel ning kodanikuühiskonna osalejatel on oluline roll õigusriigi kohapealsel edendamisel, kohtusüsteemi sõltumatuse kaitsmisel ja avalikule arutelule kaasaaitamisel;

22. kutsub liikmesriike üles hoiduma kiirendatud menetluste või erakorraliste määruste ülemäärasest kasutamisest, kuna need mõjutavad negatiivselt õigusloome kvaliteeti ja stabiilsust ning demokraatiat; kutsub liikmesriike üles võtma kasutusele läbipaistvad õigusloomeprotsessid, mis tugineksid süstemaatilisele sidusrühmadega konsulteerimisele;

23. väljendab heameelt mõnes liikmesriigis kohtusüsteemi sõltumatuse suurendamiseks alustatud riiklike reformide üle ning kutsub liikmesriike, kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike üles jätkama vajalike meetmete võtmist, et tagada sõltumatu kohtusüsteem ja tasuta õigusabi kättesaadavus, kindlustades seeläbi kõigile võrdse juurdepääsu õigusemõistmisele;

24. väljendab heameelt Euroopa ombudsmanide võrgustiku rolli üle ja rõhutab, et koostöö peaks minema kaugemale pelgast teabevahetusest, eelkõige päringumenetluste süstemaatilise kasutamise kaudu, mis võimaldab riiklikel ombudsmanide büroodel ELi õiguse kohaldamisel esinevate takistuste korral otsida ELi tasandil usaldusväärseid vastuseid, suurendades seeläbi nende mõjuvõimu riiklike ametiasutuste suhtes; peab kahetsusväärseks, et õigusriigi olukorda käsitleva aruande koostamisel ei konsulteerita alati süstemaatiliselt ombudsmani büroodega, kuigi neil on keskne roll ELi õiguse rakendamisel esinevate puuduste kindlakstegemisel; nõuab seega riiklike ombudsmanide struktureeritumat ja järjepidevamat kaasamist ELi tasandi protsessidesse, et teha paremini kindlaks mitut liikmesriiki mõjutavad süsteemsed probleemid ja toetada komisjoni ELi õiguse tulemuslikku kohaldamist pärssivate puuduste kõrvaldamisel;

25. kutsub liikmesriike üles suurendama riiklike järelevalveasutuste sõltumatust;

26. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid veelgi toetust Euroopa ja rahvusvahelistele õigusasutustele, alustades sisemise õigusalase koostöö mehhanismide tugevdamisest, mis põhinevad eri liikmesriikide, kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide kohtusüsteemide vastastikusel usaldusel;

27. pooldab kuriteoohvrite õiguste direktiivi[64] läbivaatamist, et täita õiguslikud lüngad, tagades ohvritele õiguskaitse kättesaadavuse ja toetuse, sealhulgas võimalused vaadata läbi ohvritega seotud kriminaalmenetlustes tehtud otsused, nähes ette sätted, mille abil tagada ohvrite toetamine ja kaitse, samuti hüvitise kättesaadavus ja toimiv andmete kogumine, vahendite parem jaotamine kuriteoohvrite õiguste kaitsmiseks ning nende eraelu puutumatuse austamine ja isikuandmete kaitse kuriteost teatamise korral, olenemata nende elanikustaatusest, ning tagades, et neid isikuandmeid ei jagata kurjategijaga;

28. rõhutab, et riigisiseste ja rahvusvaheliste kohtuotsuste täitmata jätmine on mõne liikmesriigi puhul endiselt süsteemne probleem, nagu on välja toodud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti hiljutistes järeldustes ja sidusrühmade esildistes; väljendab suurt muret Euroopa Inimõiguste Kohtu pooleliolevate kohtuasjade järkjärgulise kuhjumise ja põhimõttelise tähtsusega otsuste rakendamisel tehtavate edusammude aeglustumise üle kogu ELis, mida tõendab asjaolu, et 1. jaanuari 2025. aasta seisuga oli ELi liikmesriikides veel täielikult rakendamata 650 põhimõttelise tähtsusega Euroopa Inimõiguste Kohtu otsust (2024. aasta ja sellele eelneva aasta jaanuaris olid need näitajad vastavalt 624 ja 616); märgib, et 45,7 % viimase kümne aasta jooksul ELi liikmesriikide suhtes tehtud põhimõttelise tähtsusega kohtuotsustest on veel täitmata (2023. ja 2022. aasta lõpu seisuga olid need näitajad vastavalt 44 % ja 40 %); märgib ühtlasi, et 2024. aasta lõpu seisuga oli ELi liikmesriike puudutavate Euroopa Inimõiguste Kohtu põhimõttelise tähtsusega otsuste keskmine täitmise aeg viis aastat ja neli kuud ehk pikem kui 2023. ja 2022. aastal, mil need näitajad olid vastavalt viis aastat ja kaks kuud ning viis aastat ja üks kuu, mis toob esile struktuurse ja süveneva nõuetele vastavuse puudujäägi[65]; on seisukohal, et komisjon peaks käsitlema olulist täitmata jätmist prioriteetse teemana riikide valitsuste ja parlamentidega peetavas poliitilises dialoogis;

29. rõhutab Euroopa Liidu Kohtu keskset rolli õigusriigi järgimisel kogu ELis; toetab edasisi algatusi, mille eesmärk on suurendada Euroopa Liidu Kohtu ressursse ja suutlikkust, et tulemuslikult lahendada õigusriigi valdkonnaga seotud probleeme;

30. kutsub liikmesriike üles kiiresti täitma Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid; teeb ettepaneku, et ELi institutsioonid looksid järelevalveüksuse, mis tugineb liidu

---

64 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj).

65 European Implementation Network, 2025. aasta aruanne.

institutsioonide ja asutuste asjakohastele olemasolevatele struktuuridele ja ressurssidele ning vajaduse korral tugevdab neid, et jälgida demokraatiat, õigusriiki ja põhiõigusi käsitlevate Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmist liikmesriikides ja kandidaatriikides, ning palub komisjonil töötada välja avalik tulemustabel või samaväärne vahend, et jälgida otsuste täitmist, integreerida asjakohased järeldused täielikult iga-aastasesse õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse ning anda süstemaatiliselt kohandatud riigipõhiseid soovitusi, pöörates erilist tähelepanu liikmesriikidele, kes Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid järjepidevalt ei täida; kutsub komisjoni üles analüüsima andmeid ÜRO lepingute järelevalveorganite riigipõhiste seisukohtade mittejärgimise kohta, tuginedes ELi asutuste, eelkõige Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti kogutud andmetele; kordab, et kohtuotsuste tulemuslik täitmine on oluline, et tagada ELi lepingus, ELi toimimise lepingus, hartas ja Euroopa inimõiguste konventsioonis sätestatud põhiõiguste kaitse;

31. kutsub komisjoni üles kasutama järjepideva täitmata jätmise korral otsustavamalt jõustamisvahendeid, hinnates vajadust kasutada ELi toimimise lepingu artikli 258 kohast rikkumismenetlust, ELi toimimise lepingu artiklit 260 ja asjakohasel juhul eelarvelisi tingimusi;

32. kutsub liikmesriike üles võtma rakendamise toetamiseks meetmeid, mille puhul nähakse selgelt ette tähtajad, kohustused ja parlamentaarne järelevalve, ning kaitsma kohtusüsteemi sõltumatust ja tagama, et liikmesriikide kohtuid ei takistataks Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktika järjepideval kohaldamisel;

33. tuletab meelde, et kui demokraatlikult vastu võetud seaduste nõuetekohane rakendamine on teatavate õigus- või haldussektori asutuste õigustatud kontrollist kaugemale minevate tõkete või vastuseisu tõttu takistatud, tähendab see õigusriigi õõnestamist; rõhutab, et demokraatlikud riigid peavad tagama poliitilise ja sotsiaalse leppimise mehhanismid, hoidma ära poliitiliste konfliktide liigse kohtu tasandile viimise ning tugevdama demokraatlikku dialoogi;

34. rõhutab selget seost õigusriigist taganemise ja põhiõiguste oluliste rikkumiste vahel, hõlmates nõuetekohase menetluse puudumist kinnipeetavate puhul, kuritarvituslikku eelvangistamist, vaenu õhutamist poliitilistes või institutsioonilistes aruteludes ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vastu suunatud piiravaid meetmeid; on seisukohal, et komisjon peaks hindama, kuidas liikmesriigid tegelevad õigusriigi ja põhiõiguste rikkumise juhtumitega, ning suurendama jõupingutusi, et tagada kättesaadav, toimiv ja erapooletu kohtusüsteem; märgib murega, et erakorralisi õigusmenetlusi ja täidesaatvaid dekreete tavatsetakse kasutada

kohtusüsteemi ümberkujundamiseks väljaspool tavapärast parlamentaarset kontrolli, mis kajastab jooni, mis varem loeti võimude lahususe põhimõttega vastuolus olevaks;

35. kutsub komisjoni üles käsitlema kinnipidamistingimusi õigusriigi probleemina, pidades silmas laialt levinud ülerahvastatust, puudulikke elamistingimusi ja enesetappude suurenevat arvu, mis kahjustavad kinnipeetavate põhiõigusi liikmesriikide kinnipidamissüsteemides; kutsub liikmesriike üles võtma meetmeid, et kinnipidamistingimused vanglates, sealhulgas alaealiste kinnipidamisasutustes, oleksid kooskõlas põhiõiguse standarditega, tegeledes ülerahvastatuse probleemiga, tagades juurdepääsu tervishoiule ja psühholoogilisele toele ning tugevdades enesetappude ennetamise meetmeid; väljendab heameelt teatavate liikmesriikide algatuste üle, mis on käivitatud ülerahvastatuse vastu võitlemiseks, ning rõhutab vajadust täiendavate struktuurimeetmete järele, sealhulgas sidusate strateegiate järele, et vähendada kinnipeetavate arvu ning seada esikohale vabadusekaotuseta meetmed ja muud vangistuse alternatiivid;

Korruptsioonivastane raamistik

36. kordab, et korruptsioon kujutab suurt ohtu demokraatiale, õigusriigile ja kõigi kodanike õiglasele kohtlemisele, et see takistab majandusarengut, õõnestab üldsuse usaldust institutsioonide vastu ja loob nõrku kohti, mida välisosalejad võivad ära kasutada nii riiklikul kui ka ELi tasandil;

37. peab kahetsusväärseks, et üldsuse usk korruptsioonivastasesse võitlusesse on endiselt väike, kuna kaks kolmandikku eurooplastest usub, et suurkorruptsiooni juhtumeid ei uurita piisavalt, üle poole neist peab valitsuse meetmeid mittetulemuslikuks ja peaaegu pool neist seab kahtluse alla korruptsioonivastaste meetmete erapooletu kohaldamise; juhib tähelepanu märkimisväärsetele lünkadele aruandlusmehhanismides ja üldsuse teadlikkuses; leiab, et sellest nähtub selgelt, et EL peab korruptsiooni ennetamisel ja selle vastu võitlemisel tegema suuremaid jõupingutusi;

38. väljendab sügavat muret Euroopa institutsioonides aset leidnud korruptsioonijuhtumite üle ja rõhutab, et õigusriigis ei tohi avalikul ametikohal olevad isikud tegutseda meelevaldselt ega kuritarvitada oma võimu isikliku kasu saamise eesmärgil; kutsub ELi institutsioone üles täielikult kohaldama hea valitsemistava, sealhulgas läbipaistvuse, vastutuse ja usaldusväärsuse põhimõtteid;

39. rõhutab, et EL ei tohiks olla GRECOs pelgalt vaatleja staatuses, vaid saama täisliikmeks, et kaotada asümmeetriline olukord, kus GRECO hindab kõiki ELi liikmesriike, ent mitte ELi enda institutsioone, mis piirab ELi usaldusväärsusraamistiku sidusust; rõhutab, et komisjonilt ei ole mõistlik eeldada enesehindamist usaldusväärsuse ja

korruptsioonivastase võitluse küsimuses ning et usaldusväärsuse, läbipaistvuse ja üldsuse usalduse tagamiseks on oluline lasta selline hindamine teha tunnustatud ja sõltumatul välisel järelevalveorganil; rõhutab, kui oluline on anda selge poliitiline signaal, et ELi institutsioonide endi suhtes kohaldatakse samal tasemel kontrolli ja standardeid kui riiklike asutuste suhtes; tuletab meelde, et ELi liikmesus GRECOs parandaks eeskirjade ühtlustamist, tagaks metoodilise järjepidevuse, parandaks läbipaistvust, vastutust ja tõhusust ELi vahendite haldamisel, õigusloomeprotsessis ja ELi institutsioonide töös, tõhustades samal ajal liikmesriikide, kandidaatriikide ja naaberriikidega korruptsioonivastases võitluses tehtavat koostööd;

40. nõuab, et komisjon viiks viivitamata lõpule läbirääkimised ELi täisliikmesuse üle GRECOs; märgib, et EL võib liikmeks saada kahel seaduslikul viisil, esitades kas lepinguga ühinemise taotluse otse GRECO-le või kasutades lihtsamat teed ja ühinedes ühe või mõlema Euroopa Nõukogu korruptsioonivastase konventsiooniga (ETS nr 173 ja/või 174), millega kaasneks automaatselt ka GRECO liikmesus; kutsub seega komisjoni üles viivitamata taotlema tõhusaimal seaduslikul viisil GRECO täisliikmeks saamist ja tagama, et iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande raames käsitletaks ka ELi institutsioone;

41. nõuab, et liikmesriigid rakendaksid täielikult kõiki Euroopa Nõukogu GRECO soovitusi;

42. palub liikmesriikidel avaldada, vastu võtta, ajakohastada, jälgida, rakendada ja läbi vaadata oma korruptsiooni ennetamise ja selle vastu võitlemise riiklikud strateegiad, milles seatakse eesmärgid ja prioriteedid ning nähakse ette meetmed ja vahendid nende eesmärkide saavutamiseks, et tagada korruptsioonivastaste meetmete lõimimine kõikidesse asjaomastesse poliitikavaldkondadesse;

43. tunnistab Euroopa Prokuratuuri (EPPO) tähtsat rolli, kes kaitseb õigusriiki ja võitleb ELis korruptsiooni vastu ning kaitseb tulemuslikult liidu finantshuve kuritegeliku tegevuse eest; palub komisjonil järgmistes aruannetes tähelepanelikult jälgida, kui tihe on liikmesriikide ja EPPO koostöö ning kasutama täiel määral oma volitusi, kui koostöö osutub puudulikuks; toetab EPPO järelevalve-, koordineerimis- ja operatiivvolituste tugevdamist, et suurendada tema suutlikkust liikmesriikides korruptsiooni uurida ja selle eest süüdistusi esitada; kutsub komisjoni üles kiirendama Euroopa Prokuratuuri määruse läbivaatamist, et tõhustada Euroopa Prokuratuuri ja Europoli vahelist operatiivkoostööd ja vastastikust toetamist andmete analüüsimisel; nõuab tungivalt, et kõik liikmesriigid, kes ei ole seda veel teinud, ühineksid EPPOga, et suurendada korruptsioonivastase võitluse tulemuslikkust, eelkõige seoses ELi rahaliste vahendite kaitsmisega;

44. kutsub liikmesriike, kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike ning ELi institutsioone, organeid ja asutusi üles kehtestama või tugevdama korruptsiooni ennetavaid meetmeid, nagu spetsialiseerunud ja sõltumatud korruptsioonivastased institutsioonid, ELi vahendite läbipaistev haldamine, läbipaistvusnõuete tugevdatud või nõuetekohane jõustamine otsuste tegemisel, seahulgas kehtestama lobistide registrid ja aruandekohustuse poliitilise rahastamise kohta, säilitades läbipaistvuse kõrge taseme asjaomastes ELi poliitikavaldkondades, ametiisikute käitumisjuhendid, vara kohustuslikud varadeklaratsioonid ja nende kontrollimise, varajase hoiatamise süsteemid ning selged reeglid huvide konflikti ja pöördukse efekti käsitlemise tavade kohta;

45. kutsub kõiki ELi institutsioone, organeid ja asutusi üles tugevdama korruptsioonivastaseid meetmeid sellistes valdkondades nagu huvide konfliktide avalikustamine ja haldamine, avatud juurdepääs teabele ning normid, millega reguleeritakse ELi institutsioonide, organite ja asutuste suhtlemist erasektoriga;

46. kutsub ELi institutsioone, organeid ja asutusi, nagu Europol, Eurojust, Euroopa Kontrollikoda, EPPO ja Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF), üles parandama omavahelist koostööd, eelkõige ELi pettustevastase võitluse struktuuri läbivaatamise ja tugevdamise kaudu, sealhulgas andes OLAFile piisavad vahendid, et tagada õigusriigi rikkumiste tulemuslikum kindlakstegemine ja ennetamine ning nende eest süüdistuste esitamine, kui neil on otsene või kaudne mõju liidu finantshuvidele;

47. nõuab, et tugevdataks ennetavaid meetmeid pöördukse efekti vastu kohtusüsteemis, eelkõige kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides, et takistada kohtunikke ja prokuröre asumast valitsusasutuste ja poliitilistele ametikohtadele, mis võivad põhjustada huvide konflikte ning kahjustada kohtusüsteemi usaldusväärsust ja erapooletust;

48. väljendab sügavat muret olukorra pärast teatavates liikmesriikides, kus korruptsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud asutused on likvideeritud, viidud üle vähem sõltumatute struktuuride alla või nende pädevus on ümber jaotatud viisil, mis vähendab nende sõltumatust või võimaldab prokuratuuri või politsei volitusi kasutada poliitilistel eesmärkidel; märgib, et sellise teguviisi tõttu on korruptsioonijuhtumite, sealhulgas suurkorruptsioonijuhtumite uurimine ja nende eest süüdistuste esitamine järsult vähenenud, mis õõnestab riiklike korruptsioonivastaste raamistike tulemuslikkust, nagu näitavad hiljutised eksperdianalüüsid; juhib tähelepanu asjaolule, et prokuratuur on põhielement liikmesriigi suutlikkuses võidelda kuritegevuse ja korruptsiooni vastu; peab kahetsusväärseks valitsuse või poliitilist sekkumist kriminaaluurimistesse, sealhulgas korruptsiooni ja sellega seotud kuritegusid;

49. kutsub liikmesriike üles tagama distsiplinaarnõukogude, prokuratuuride, korruptsioonivastase võitluse ametite ja kohtusüsteemi sõltumatus, erapooletus, spetsialiseerumine ja piisav rahastamine kooskõlas ÜRO korruptsioonivastasest konventsioonist tulenevate ja GRECO soovitustega;

50. väljendab heameelt uue korruptsioonivastast võitlust käsitleva direktiivi üle, millega ajakohastatakse ja tugevdatakse ELi õigusraamistikku kooskõlas ÜRO korruptsioonivastase konventsiooniga; väljendab eelkõige heameelt selle üle, et ELi tasandil on ühtlustatud peamiste korruptsioonikuritegude määratlusi, sealhulgas altkäemaksu andmine ja/või võtmine nii avalikus kui ka erasektoris, omastamine, mõjuvõimuga kauplemine, õigusemõistmise takistamine, ebaseaduslik rikastumine, varjamine ja avaliku võimu tõsine kuritarvitamine; tuletab meelde, et ametiseisundi kuritarvitamine ja muud sarnased süüteod kuuluvad direktiivi kohaldamisalasse, moodustavad korruptsioonivastase võitluse ja läbipaistvuse raamistiku lahutamatu osa ning on vastuolus korruptsioonivastast võitlust käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonidega; väljendab heameelt selle üle, et nii füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele määratavaid kriminaalkaristusi on karmistatud, sealhulgas on ette nähtud vähemalt kolme kuni viie aasta pikkune vabadusekaotus, avaliku teenistujana töötamise õiguse äravõtmine ja avaliku sektori vahendite saamise võimalusest ilmajätmine, samuti käibepõhised trahvid ettevõtjatele; võtab teadmiseks, et kehtestatud on tugevdatud kohtualluvuse eeskirjad, mis võimaldavad liikmesriikidel esitada süüdistusi teatavate välismaal toime pandud kuritegude eest; väljendab heameelt parandatud ennetava raamistiku üle, millega muu hulgas pannakse kohustus luua spetsialiseerunud korruptsioonivastased asutused või organisatsiooniüksused, kes viivad läbi korrapäraseid riskihindamisi ning tagavad rikkumisest teatajate ja koostööd tegevate isikute kaitse; rõhutab, et korruptsioonivastase võitluse direktiivis rõhutatakse, et kuigi selles austatakse täielikult kõiki riikide põhiseaduste, põhiseaduslike põhimõtete ja seaduste asjakohaseid sätteid, võib üksikisikute, eelkõige avaliku võimu kandjate põhjendamatu kaitsmine korruptsioonikuritegude eest vastutusele võtmise eest õõnestada üldsuse usaldust viisil, mis ei ole kooskõlas kõnealuse direktiivi eesmärkidega; rõhutab lisaks, et liikmesriikidel peaks olema süsteem direktiivi artiklites 7, 8, 9 ja 10 märgitud süüdimõistvate kohtuotsustega seotud armuandmiste anonüümitud statistiliste andmete salvestamiseks, koostamiseks ja esitamiseks; nõuab, et liikmesriigid rakendaksid viivitamata ja täielikult korruptsioonivastase võitluse direktiivi;

51. rõhutab, et õigusriigi kohaselt peavad nii ELi institutsioonide kui ka liikmesriikide ametiisikud tegutsema läbipaistvalt ja avalikes huvides ning võimu kuritarvitamata või meelevaldseid otsuseid tegemata; kutsub liikmesriike, kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike

üles edendama aususe kultuuri, korraldades korrapäraselt korruptsioonivastaseid koolitusi ametiisikutele, õiguskaitseasutustele ja kohtutele ning kaasates aktiivselt kodanikuühiskonda;

52. rõhutab, et teabevabadus ja juurdepääs avalikku huvi pakkuvale teabele on põhiõigus ning läbipaistvuse, demokraatliku vastutuse ja korruptsioonivastase võitluse oluline aspekt; märgib, et komisjoni iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes käsitletakse seda valdkonda süstemaatiliselt, sealhulgas avaliku teabe kättesaadavusega seotud põhjendamatuid piiranguid, viivitusi või takistusi; kutsub liikmesriike üles tagama õigeaegse, tulemusliku ja mittediskrimineeriva juurdepääsu riigiasutuste valduses olevale teabele ning hoiduma selliste õigus- või haldusmeetmete kasutamisest, mis vähendavad läbipaistvust või takistavad avalikku kontrolli, kui need on vastuolus hartaga;

53. väljendab muret selle üle, et hiljutised kriminaalõiguse reformid, millega vähendati korruptsioonikuritegude eest määratavaid karistusi ja lühendati nende aegumistähtaegu, tõid kaasa sadade korruptsiooniga seotud juhtumite, sealhulgas raskete kuritegudega seotud juhtumite lõpetamise, mis vähendab karistuste hoiatavat mõju, soodustab karistamatuse tunde tekkimist ja õõnestab usaldust avaliku sektori asutuste vastu;

54. juhib tähelepanu asjaolule, et Ungaris suureneb täitevvõimu mõju prokuröridele ning seejuures on seadusandlike reformidega loodud võimalus korruptsioonijuhtumeid lõpetada või karistusi leevendada, mis kajastab süsteemse tagasilanguse suundumust, mille Euroopa Parlament tegi kindlaks juba varem ELi lepingu artikli 7 kohaste menetluste raames;

55. nõuab tungivalt, et liikmesriigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid tagaksid korruptsioonijuhtumite kiire, põhjaliku ja erapooletu uurimise, pöörates erilist tähelepanu kõrgeid ametnikke hõlmavatele juhtumitele, et kaitsta õigusriiki, säilitada avalikkuse usaldus ja tagada vastutus kõigil valitsustasanditel; kutsub ühtlasi liikmesriike üles võtma selliste juhtumite puhul järelmeetmeid mõistliku aja jooksul, et mitte suurendada kodanikes karistamatuse tunnet;

56. kutsub liikmesriike üles ühtlustama oma õigusnorme, mis käsitlevad kõrgete ametnike kriminaalvastutust, nagu on määratletud korruptsioonivastase võitluse direktiivis, ning vähendama õiguslikke ja menetluslikke tõkkeid, mis takistavad õigusasutustel asjaomaseid juhtumeid kiiresti läbi vaadata;

57. kutsub komisjoni üles esitama süstemaatiliselt iga liikmesriigi kohta suurkorruptsioonijuhtumitega seotud uurimiste, süüdistuste esitamise ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste andmeid ja neid omavahel eristama; kutsub lisaks komisjoni üles tegema kindlaks

püsiva karistamatuse tunde olukorrad kui struktuursed haavatavused, millel on märkimisväärne mõju liidu eelarve kaitsele, ning lisama need järeldused õigusriigi olukorda käsitleva aruande korruptsioonivastasesse peatükki;

58. tunnistab rikkumisest teatajate olulist rolli korruptsiooni paljastamisel ja läbipaistvuse edendamisel nii avalikus kui ka erasektoris; rõhutab vajadust tagada neile tulemuslik kaitse kättemaksu ja ahistamise eest; nõuab, et jätkataks rikkumisest teatajate kaitsega tegelevate sõltumatute ja autonoomsete asutuste tugevdamist ning nende integreerimist laiematesse riiklikesse korruptsioonivastastesse raamistikesse; palub liikmesriikidel ja kandidaatriikidel kaitsta rikkumisest teatajaid ja ajakirjanikke, kes teatavad korruptsioonist või ELi rahaliste vahendite väärkasutusest, ning nende kaitset veelgi tugevdada, tagades konfidentsiaalsed teavituskanalid, tõhusad survestamisvastased õiguskaitsevahendid ning uuriva ajakirjanduse ja väljendusvabaduse kaitse; nõuab, et kriminaalõiguses kehtestataks konkreetsed raskendavad asjaolud ajakirjanike vastu toime pandud süütegude puhul, kui sellised teod on ajendatud ajakirjanike ametialasest tegevusest või on sellega seotud;

Ajakirjanike kaitse ning meedia mitmekesisus ja -vabadus

59. märgib, et uurivate ajakirjanike mõrvamine kujutab endast otsest rünnakut õigusriigi vastu, kuna see mitte ainult ei kahjusta kodanike ja institutsioonide suutlikkust võimulolijad vastutusele võtta, vaid on ka üks äärmuslikumaid tsensuuri vorme, mis ohustab otseselt sõnavabadust ja demokraatlike institutsioonide toimimist; rõhutab, et ajakirjanike ähvardamine, ahistamine ja nende vastu suunatud kampaaniad, sealhulgas poliitiliselt motiveeritud kampaaniad, avaldavad uurivale ajakirjandusele heidutavat mõju ning neile peavad järgima kiired, põhjalikud, sõltumatud ja tulemuslikud uurimised;

60. mõistab teravalt hukka ajakirjanike jälgimise, eelkõige nuhkvara abil, sealhulgas Paragon Graphite'i juhtumi, ning ajakirjanike ja kodanikuühiskonna osalejate sihikule võtmise mitmes liikmesriigis, mis kujutab endast väljendus- ja meediavabaduse rikkumist ning õõnestab demokraatia põhimõtteid; rõhutab, kui oluline on kaitsta ajakirjanikke ja suhtluse konfidentsiaalsust igasuguse ebaseadusliku või meelevaldse jälgimise eest; väljendab heameelt jõupingutuste üle, mis tehakse sellise tava eest kaitsvate meetmete tugevdamiseks; rõhutab vajadust tugevdada olemasolevaid kaitsemeetmeid, sealhulgas kohtulikku kontrolli, vajalikkuse ja proportsionaalsuse hindamist ning tulemuslikke õiguskaitsemehhanisme, samuti ELi õiguse jõustamist;

61. väljendab endiselt muret asjaolu üle, et Euroopa Komisjon on andnud vähe teavet Euroopa Parlamendi Pegasuse ja samaväärse nuhkvara

kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni soovituste peale võetud järelmeetmete kohta, ning leiab, et nende täielik ja õigeaegne rakendamine tugevdaks märkimisväärselt ELi suutlikkust ennetada kuritarvitusi ja kaitsta põhiõigusi; kutsub komisjoni üles andma Euroopa Parlamendile, eelkõige selle kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonile (LIBE) korrapäraselt aru nende soovituste rakendamise seisu kohta; kutsub komisjoni üles käsitlema oma järgmises õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes nuhkvara kasutamist ajakirjanike vastu, kuna see mõjutab otseselt meediavabadust, meedia mitmekesisust ja ajakirjanike turvalisust; tunnistab, et pärast ELi tasandil tõstatatud probleeme on teatavad liikmesriigid teinud reforme, mille eesmärk on parandada järelevalvet, läbipaistvust ja vastutust jälgimistehnoloogiate kasutamisel;

62. väljendab muret üha sekkuvamate jälgimistehnoloogiate, sealhulgas tehisintellektil põhinevate vahendite kasutamise pärast, eelkõige olukordades, kus nende kasutuselevõtt võib ebaproportsionaalselt mõjutada põhiõigusi, nagu eraelu puutumatus, kogunemisvabadus või meediavabadus; rõhutab, et tehisintellektil põhinevad jälgimistehnoloogiad, sealhulgas biomeetrilised süsteemid nagu näotuvastus, kujutavad endast suurt ohtu põhiõiguste austamisele, ning et nende kasutamiseks tuleb saada kohtult eelnev luba ja teha nende üle läbipaistvat järelevalvet; kutsub komisjoni üles hindama, kas biomeetrilist jälgimist või suuremahulist andmete kogumist hõlmavad riiklikud tavad kujutavad endast süsteemset ohtu õigusriigile;

63. väljendab sügavat muret üha paremini dokumenteeritud väidete pärast ebaseadusliku jälgimise ja spionaaži kohta, mis on suunatud ELi institutsioonide vastu; rõhutab, et kui sellised tavad kinnitust leiavad, kujutaksid need tõsist ohtu õigusriigile, võimude lahususele, demokraatlikule järelevalvele ja ELi otsustusprotsesside terviklikkusele;

64. tuletab meelde, et nuhkvara kasutamine, arvestades selle äärmiselt sekkuvat olemust, kujutab endast tõsist põhiõiguste rikkumist, õõnestab liikmesriikide vastastikust usaldust ning võib moonutada ühtse turu ja ELi poliitika toimimist; nõuab täielikku läbipaistvust, toimivat ja sõltumatut kontrolli selliste tavade üle ning konkreetseid parandusmeetmeid, sealhulgas ELi tasandil, et tagada vastutus; kordab, et jälgimine peab toimuma kooskõlas seadusega, teenima õiguspärast eesmärki, olema rangelt vajalik ja proportsionaalne ning selle suhtes tuleb kohaldada tugevaid kaitsemeetmeid; rõhutab, et jälgimisvahendite väärkasutamisel, mis on kindlaks tehtud asjaomase protsessi käigus, peavad olema ELi õiguslike ja eelarvevahendite raames käegakatsutavad tagajärjed;

65. väljendab jätkuvalt sügavat muret selle pärast, et meediaomand, olgu see siis avalik-õiguslik või eraomand, on paljudes liikmesriikides,

kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides endiselt väga koondunud, mis ohustab teabe ja seisukohtade mitmekesisust; väljendab muret suureneva poliitiline sekkumise pärast avalik-õigusliku meedia juhtimisse, haldamisse ja personali värbamisse, mis õõnestab sellise meedia sõltumatust; rõhutab sõltumatu ja hästi rahastatud avalik-õigusliku meedia demokraatlikku tähtsust; kutsub liikmesriike, kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike üles võtma vastu õigusraamistikud, et vältida horisontaalset koondumist, tagada omandi ja juhtimise läbipaistvus, sealhulgas avalike omandiregistrite kaudu, tagada avaliku sektori vahendite läbipaistev jaotamine ning kehtestada sõltumatud järelevalve- ja nõuetele vastavuse mehhanismid, et kaitsta toimetuslikku ja ajakirjanduslikku sõltumatust ning meedia rolli avaliku järelevalve teostajana;

66. mõistab hukka igasuguse lubamatu poliitilise sekkumise avalik-õigusliku meedia juhtimisse ja võtab murega teadmiseks teatavate liikmesriikide struktuurireformid, mis suurendavad poliitilist mõju ametisse nimetamise ja ametist vabastamise menetlustes, samuti riigi kontrollitava reklaami, poliitiliselt mõjutatud reguleerivate asutuste ja meedia valitsusmeelseteks konglomeraatideks muutmise, mis üheskoos õõnestavad meedia mitmekesisust ja piiravad juurdepääsu sõltumatule teabele; kutsub liikmesriike üles tagama juhtorganite läbipaistva, avatud, tulemusliku ja mittediskrimineeriva ametisse nimetamise korra, mis põhineb eelnevalt kehtestatud objektiivsetel ja proportsionaalsetel kriteeriumidel kooskõlas Euroopa meediavabaduse määruse artikliga 5, ning nõuab tungivalt, et komisjon jälgiks tähelepanelikult riiklikke reforme, mis võivad kahjustada meedia mitmekesisust ja avalik-õigusliku meedia sõltumatust; rõhutab, et sõltumatu ja usaldusväärne meedia, sealhulgas poliitilistest mõjutustest vaba avalik-õiguslik meedia, on demokraatliku vastutuse jaoks hädavajalik, kuna see võimaldab kodanikel kontrollida võimulolijaid ning avastada korruptsiooni ja ametiseisundi kuritarvitamise juhtumeid;

67. tuletab meelde, et sellised veebiplatvormid nagu Instagram, Tiktok ja X on olulised uudisteallikad, eelkõige noorema kasutajaskonna jaoks; väljendab muret selle pärast, et soovitussüsteemid võivad võimendada polariseerivat sisu ja luua nn kajakambreid, ohustades tõsiselt demokraatlikku arutelu ja meedia mitmekesisust; kutsub komisjoni üles tagama digiteenuste määruse[66] tulemuslik jõustamine, eelkõige seoses platvormide kohustusega maandada süsteemseid riske, mis ohustavad meedia mitmekesisust ja ühiskondlikku arutelu;

68. väljendab heameelt algatuste üle, millega edendatakse vaba, sõltumatut ja mitmekesist meediat, näiteks Euroopa meediavabaduse

---

66 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

määrus; peab siiski kahetsusväärseks, et enamikus liikmesriikides ei ole Euroopa meediavabaduse määrust veel kaugeltki tulemuslikult rakendatud; kutsub liikmesriike üles täitma viivitamata oma kohustusi, et tagada selle kiire ja täielik rakendamine, sealhulgas riikliku reklaami jaotamise läbipaistvus internetis ja väljaspool seda ning meedia mitmekesisuse ja toimetuste sõltumatuse kaitsmine; kutsub komisjoni üles toetama liikmesriike Euroopa meediavabaduse määruse riigisisesesse õigusesse ülevõtmisel, jälgima selle rakendamist ja kaaluma kohustuste täitmata jätmise korral rikkumismenetluste algatamist; kutsub komisjoni üles aktiivselt abistama liikmesriike Euroopa meediavabaduse määruse kohaldamisel, sealhulgas võttes vajaduse korral vastu tõlgendamise suunised, ning jälgima tähelepanelikult, kui tulemuslikult määrust jõustatakse, eelkõige liikmesriikides, kus sõltumatud allikad on tõstatanud küsimusi meediavabaduse kohta; rõhutab, et tulenevalt määruse vahetust kohaldatavusest on ajakirjanikel ja sidusrühmadel juba õigus tugineda sellele liikmesriikide ja ELi kohtutes;

69. kutsub liikmesriike ja kandidaatriike üles tagama ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse ELis kooskõlas komisjoni soovitustega (EL) 2021/1534[67] ja (EL) 2022/758[68]; rõhutab, et ajakirjanike kaitse peab hõlmama mitte ainult toimivaid füüsilise turvalisuse meetmeid, vaid ka kaitsemeetmeid internetiohtude, ahistamise ja digirünnakute vastu, samuti teabele juurdepääsu ilma põhjendamatute tõketeta;

70. mõistab hukka vaenukõne nii internetis kui ka väljaspool seda, sealhulgas peavoolu- ja sotsiaalmeedias ning avalikus ruumis, kuna see kujutab tõsist ohtu demokraatiale ja õigusriigile; nõuab meediat käsitlevate õigusnormide rangemat jõustamist, et kaitsta mitmekesist ja kaasavat meediamaastikku; rõhutab, et avaliku elu tegelased peavad olema eeskujuks lugupidava arutelu tagamisel; tuletab meelde, et väljendusvabadus on põhiõigus ja seda ei tohiks põhjendamatult piirata; rõhutab, et väljendusvabadust ei tohi kasutada vaenukõne või vaenukuritegude õigustamiseks; kutsub liikmesriike üles tunnistama kehtetuks või muutma õigusakte, mis ei ole kooskõlas Euroopa ega rahvusvaheliste standarditega, mis käsitlevad väljendusvabadust ja avalikku mõttevahetust;

71. tuletab meelde, et sõnavabadus on demokraatlike ühiskondade alus ja õigusriigi väga oluline osa; võtab murelikult teadmiseks, et

---

67 Komisjoni 16. septembri 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1534 ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus (ELT L 331, 20.9.2021, lk 8, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj).

68 Komisjoni 27. aprilli 2022. aasta soovitus (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike hagide eest (üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid) (ELT L 138, 17.5.2022, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj).

akadeemiliste ringkondade esindajate, ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate vastu suunatud haldus- ja kriminaalmeetmete arv on suurenenud;

72. kutsub liikmesriike üles täielikult ja viivitamata rakendama vaigistushagide vastast direktiivi[69] ja komisjoni soovitust (EL) 2022/758; kutsub liikmesriike üles minema ülevõtmisel minimaalsest nõutavast kaugemale ja võtma vastu terviklikud riigisisesed vaigistuskaebuste vastased meetmed, et kaitsta ajakirjanikke ja teisi sihtmärke, keda hirmutatakse, laimatakse ja ametialaselt piiratakse;

73. soovitab liikmesriikidel direktiivi ülevõtmisel laiendada selle kohaldamisala ka riigisisestele juhtumitele, kuna enamik vaigistuskaebusi esitatakse riigi tasandil; julgustab võtma vastu varajase tagasilükkamise mehhanismid, toimivad kulude ülekandmise eeskirjad, hoiatavad sanktsioonid kohtumenetluse kuritarvitajatele ning tugevad toetusmeetmed mõjutatud ajakirjanikele ja muudele sihtmärkidele;

74. kutsub komisjoni üles kaaluma kiiresti ettepanekuid või täiendavaid vahendeid, et käsitleda üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid, mida praegune ELi raamistik ei hõlma, ning uurima muudatusi, millega saaks laiendada direktiivi kohaldamisala piiriülestest juhtumitest kaugemale, tagades kogu ELis kõrge ja ühtse kaitsetaseme;

75. kutsub komisjoni üles hindama, kas ELi sanktsioonid desinformatsiooni vastu võitlemiseks on kooskõlas liidu õiguses sätestatud proportsionaalsuse nõudega ja harta artikliga 11, tunnistades samal ajal täielikult desinformatsiooni ja teabega manipuleerimist käsitlevate poliitikate vastuvõtmise seaduslikku eesmärki; on seisukohal, et õigus olla ära kuulatud ja piisavad õiguslikud tagatised tuleb tagada enne, kui nõukogu selliseid meetmeid kohaldab, eriti juhul, kui ELi kodanike, eelkõige ajakirjanike õigusi võidakse kahjustada;

76. julgustab liikmesriike tagama, et vähemustele on tagatud võimalus meedias osaleda ja sellele juurde pääseda, ning tagama, et audiovisuaalmeedia teenused ei õhutaks vähemuste vastu suunatud vägivallale või vihkamisele;

77. kutsub liikmesriike üles looma raamistikke, mis tagavad inimeste vabaduse teavet otsida, vastu võtta ja levitada, ning tagama, et

---

69 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

digiteenuste määrusega ette nähtud riiklikud koordinaatorid saavad täielikult täita oma rolli teabevahetuse ja koostöö hõlbustamisel ELi tasandil; rõhutab, kui oluline on digiteenuste määruse õigeaegne ja tulemuslik rakendamine, et tagada turvaline, läbipaistev ja vastutustundlik veebikeskkond; kutsub liikmesriike üles tagama, et süütuse presumptsiooni käsitleva direktiivi (EL) 2016/343 ülevõtmisel austatakse täielikult väljendus- ja teabevabadust, mis on tagatud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 10 ja harta artikliga 11, ning ei kehtestata piiranguid avalikku huvi pakkuvatest küsimustest teatamisele;

78. tuletab meelde, kui oluline on jälgida suuri digiplatvorme ja tagada digiteenuste määruse täitmine, sealhulgas uurida algoritmilist manipuleerimist, vaenukõne võimendamist, poliitilist propagandat või järelevalve puudumist; rõhutab, kui olulised on platvormi algoritmide läbipaistvus, sõltumatud auditid ja faktikontrolli mehhanismid desinformatsiooni vastu võitlemiseks, ning rõhutab, et neid meetmeid tuleks täiendada teabele juurdepääsu tagamise ja meediapädevuse edendamisega kõigi kodanike seas;

79. rõhutab, et ulatuslik desinformatsioon ja infoga manipuleerimine, mida täiustatud tehisintellektisüsteemid üha enam võimendavad, kujutavad endast tõsist ohtu õigusriigile ja demokraatlikele protsessidele; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles täielikult jõustama digiteenuste määrust ja tehisintellekti käsitlevat määrust[70], et tagada läbipaistvus, vastutus ja tehisintellektist tulenevate õigusriiki ohustavate süsteemsete riskide tulemuslik maandamine, eelkõige valimiste kontekstis;

Kodanikuühiskonna tegutsemisruum

80. rõhutab, et tugeval ja tegutsemisvõimelisel kodanikuühiskonnal, sealhulgas rohujuure tasandi ja kogukonnaorganisatsioonidel, ametiühingutel, aktivistide rühmitustel, inimõiguste kaitsjatel ja valitsusvälistel organisatsioonidel, sealhulgas sõltumatutel ametivõimudel ja ombudsmanidel, on järelevalverollis tähtis osa demokraatia, võrdõiguslikkuse, õigusriigi ja põhiõiguste edendamisel ja kaitsmisel ning riigi ja erasektori osalejate vastutusele võtmise tagamisel; tuletab sellega seoses meelde, et komisjon tunnistab, et mõnes liikmesriigis esineb endiselt takistusi kodanikuühiskonna osalejate tööd soodustava keskkonna loomisel ning et nende jaoks on vaja lisameetmeid, nagu spetsiaalsed koolitused, teadlikkuse

---

70 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

suurendamine ja kaitsemehhanismid; nõuab tungivalt komisjonilt jõupingutuste suurendamist, et tugevdada kõikide osalejate kaitset ja tagada nende tulemuslikuks tegevuseks vajalikud tingimused; tuletab meelde, et neil on vaja turvalist, toetavat ja soodsat keskkonda; julgustab kodanikuaktiivsust ja kodanikuühiskonna osalemist demokraatlikes protsessides;

81. tunnustab kodanikuühiskonna ja valitsusväliste organisatsioonide rolli vähemuste kaitsmisel ja diskrimineerimise vastu võitlemisel, nõudes õiglast ja võrdset juurdepääsu toetusele;

82. kordab, kui oluline on õigusriigi olukorda käsitleva aruande koostamisel laiaulatuslik konsulteerimine; kutsub komisjoni üles seadma prioriteediks kohapealsed kontrollkäigud liikmesriikidesse, kuna need võimaldavad hinnata olukorda terviklikumal ja kontekstipõhisemal viisil;

83. rõhutab, kui oluline on elujõuline kodanikuühiskonna tegutsemisruum ning õigus rahumeelsele kogunemisele ja ühinemisvabadusele kogu ELis, rõhutades, et need õigused, mida kaitstakse rahvusvahelise õiguse ja hartaga, on demokraatia ja valitsuse vastutuse jaoks hädavajalikud; märgib, et mõnes liikmesriigis tuleb neid vabadusi veelgi tugevdada; kutsub liikmesriike üles tagama kõigile kogunemisvabaduse kaitse ning tagama selle õiguse kasutamiseks ohutu, soodsa ja õiguslikult turvalise keskkonna kooskõlas ELi õiguse ning Euroopa ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega; märgib murega, et kodanikuühiskonna tegutsemisruumi mõjutavad mitmes liikmesriigis üha suuremad piirangud, sealhulgas ülemäärane halduskoormus, laimukampaaniad ja ressurssidele juurdepääsu piirangud, millel on heidutav mõju ja mis õõnestavad kodanikuühiskonna järelevalverolli;

84. väljendab sügavat muret kogunemisvabaduse korduva piiramise pärast; rõhutab Euroopa Nõukogu, Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni, ÜRO ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kriitikat teatavate seaduste, sealhulgas asjakohaste julgeolekuvaldkonna õigusaktide kohta, mis ei vasta proportsionaalsuse nõudele ning võivad nõrgendada õiguslikke tagatisi ja olla vastuolus rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustustega; kutsub liikmesriike üles mitte võtma vastu õigusakte või tavasid, mis ennetavalt piiravad rahumeelse kogunemise õigust, sealhulgas kehtestaks rahumeelsetele meeleavaldajatele sanktsioone või karistaks neid ilma kohtuliku järelevalveta; tuletab liikmesriikidele meelde, et kogunemisi ja meeleavaldusi käsitlevad seadused ja tavad peavad olema alati kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega, sealhulgas peab tagama õiguskaitseametnikele piisava inimõiguste ja rahvahulga ohjamise alase koolituse; julgustab liikmesriike kehtestama asjakohased menetlused või mehhanismid isikusamasuse kontrolli tegemiseks ning kutsub liikmesriike üles avaldama andmeid meeleavalduste ajal

saadud vigastuste ja surmajuhtumite kohta, et suurendada õiguskaitseasutuste läbipaistvust ja vastutust;

85. tunnustab ELi kodanikuühiskonna strateegiat ning meetmeid kaitse, osalemise ja kestliku rahastamise tugevdamiseks, sealhulgas kodanikuühiskonna platvormi, kodanikuühiskonna tegutsemisruumi käsitlevat veebipõhist teadmuskeskust ja täiendavaid kaitsevahendeid;

86. kutsub liikmesriike ja komisjoni üles jätkama kodanikuühiskonna õigus- ja regulatiivse keskkonna parandamist, tagades samal ajal, et kõik ühenduste rahastamise ja tegevuse piirangud on selgelt põhjendatud, proportsionaalsed, vastavad õiguspärastele avalikku huvi teenivatele eesmärkidele ning täielikult kooskõlas ELi õiguse ning Euroopa ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega, sealhulgas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga;

87. väljendab sügavat muret, et kodanikuühiskonna tegutsemisruum aheneb ning üha rohkem esineb kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate tagakiusamist ELis, eelkõige nende tagakiusamist, kes tegelevad rassismivastase võitluse, kliimaõigluse, LGBTIQ kogukonna liikmete õiguste, naiste õiguste, rändajatega, sealhulgas humanitaarabi andmisega merehätta sattunud inimestele ning korruptsioonivastase võitlusega; nõuab tungivalt, et komisjon jälgiks oma õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes süstemaatiliselt nende organisatsioonide olukorda, kuna kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemine kujutab endast struktuurset õigusriigiga seotud probleemi; kutsub liikmesriike üles pakkuma inimõiguste kaitsjatele toimivat kaitset, sealhulgas ohtudele kiirreageerimise mehhanisme;

88. väljendab muret põhiseaduse muudatuste pärast, mis õõnestavad õiguskindlust ja ELi õiguse ülimuslikkust;

89. mõistab hukka kiirendatud seadusandlike menetluste ülemäärase ja rutiinse kasutamise Ungaris, kus märkimisväärne osa seadusi võetakse vastu ilma piisava konsulteerimiseta, õõnestades parema õigusloome, läbipaistvuse, kaasatuse ja demokraatliku järelevalve põhimõtteid;

90. julgustab liikmesriike tagama tasakaalustatud raamistiku, mis toetab vastutust ja läbipaistvust kõigi osalejate jaoks, kes püüavad mõjutada avalikku poliitikat, võimaldades samal ajal kodanikuühiskonnal vabalt, turvaliselt ja tulemuslikult tegutseda; tunneb muret kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate kasvavate õiguslike ja rahaliste piirangute, laimukampaaniate ja kriminaliseerimise, sealhulgas kodanikuühiskonna tegevuste õigustamatu kriminaliseerimise pärast; kutsub liikmesriike üles hoiduma ebaproportsionaalsete õiguslike meetmete võtmisest

kogunemis- ja ühinemisvabaduse kasutamisel; kordab, kui oluline on kodanikuühiskonna organisatsioonide kaitsmiseks täielikult rakendada vaigistushagide vastast direktiivi ja komisjoni soovitust (EL) 2022/758; rõhutab, et valitsusväliste organisatsioonide aruandlusnõuded ei tohi ületada sellist taset, mis on taotletavate eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik ja nendega proportsionaalne;

91. rõhutab, et läbipaistvus ja vastutus ELi vahendite kasutamisel on õigusriigi olulised osad; rõhutab, et aruandekohustused ja läbipaistvus oleksid vajalikud selleks, et tagada ELi raha otstarbekas kasutamine, vältides samal ajal organisatsioonide tarbetut koormamist; on seisukohal, et kontrolli, hoolsuskohustust ja läbipaistvust käsitlevad kehtivad ELi õigusaktid moodustavad tugeva aluse, ning rõhutab, et EL peaks olema jätkuvalt valmis raamistikku läbi vaatama ja tugevdama, kui tuvastatakse puudusi; kutsub liikmesriike ja komisjoni üles tagama piisavate ja kestlike rahaliste vahendite eraldamise kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja inimõiguste kaitsjatele kooskõlas selgete rahastamiskõlblikkuse kriteeriumide ja järelevalvemehhanismidega, mis oleksid täielikult kooskõlas kehtivate läbipaistvus-, aruandlus- ja kulueeskirjadega, eelkõige kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise ja halduskoormuse suurenemise kontekstis; on sellega seoses seisukohal, et komisjon ja liikmesriigid peaksid pakkuma oma eesmärkidele vastavalt asjakohast ja järjepidevat rahastamist osalejatele, kes töötavad põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi edendamise nimel, ning rõhutab, et juurdepääs ELi rahastamisele peab olema õiglane, läbipaistev ja mittediskrimineeriv; tuletab meelde, et rahastamisotsused peavad põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel kooskõlas aluslepingute ja finantsmäärusega, tagades usaldusväärse finantsjuhtimise ja ELi finantshuvide kaitse;

92. rõhutab akadeemilise vabaduse tähtsust õigusriigi lahutamatu osana ning nõuab tungivalt, et liikmesriigid kaitseksid ülikoole ebavajaliku poliitilise sekkumise ja selle juhtimisse sekkumise eest ning tagaksid institutsioonilise autonoomia; julgustab liikmesriike edendama õigusriigi kultuuri teadvustamiskampaaniate, teavitusalgatuste ja meetmete kaudu, mille eesmärk on edendada demokraatlikke väärtusi ja põhimõtteid;

Põhiõigused, võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine

93. rõhutab, et põhiõiguste kaitse ja edendamine on õigusriigi oluline tugisammas ja ELi lepingu artikli 2 kohaselt kõigi liikmesriikide põhikohustus; toonitab, et neid õigusi tuleb kõigi inimeste jaoks kaitsta võrdselt ja ilma diskrimineerimiseta läbipaistvate seadusandlike protsesside, tõhusate õiguskaitsevahendite ja sõltumatute järelevalvemehhanismide kaudu; märgib, et õigusriik ja põhiõigused tugevdavad teineteist vastastikku ning et õigusriigi

rikkumine mõjutab otseselt põhiõiguste kasutamist;

94. rõhutab, et igasugune põhiõiguste ja -vabaduste piiramine võib toimuda ainult kooskõlas harta artikli 52 lõikega 1, ning mõistab hukka seadusandlikud tavad, mis teevad õiguste kasutamise kodanike jaoks liiga keerukaks, tekitavad neis õiguskindlusetust või muudavad õiguse neile arusaamatuks;

95. märgib, et liikmesriikide õigusraamistikud peavad tagama võrdse õigusliku kohtlemise ning edendama õigust mitte kogeda diskrimineerimist, sealhulgas kohtumenetluses; palub, et komisjon võtaks mittejärgimise korral otsustavaid meetmeid; rõhutab, et kõik meetmed, mis mõjutavad isikute vaba liikumist, elamisõigust või perekonna taasühinemist, peavad olema kooskõlas kohaldatava ELi õiguse ja hartaga, sealhulgas harta artiklis 21 sätestatud mittediskrimineerimise põhimõttega;

96. tuletab meelde, et toimiv juurdepääs sotsiaalkaitsele, piisavale miinimumsissetulekule ja mittediskrimineerivatele avalikele teenustele on õiguste võrdseks kasutamiseks otsustava tähtsusega; kutsub komisjoni üles kaaluma, kuidas sotsiaalne tõrjutus, äärmine vaesus ja eluaseme puudumine takistavad toimivat juurdepääsu õigusemõistmisele ja võimalust õigusi tegelikkuses kasutada;

97. väljendab heameelt LGBTIQ+-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030 üle, mis on peamine raamistik võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise edendamiseks kogu ELis, eelkõige ELi võrdõiguslikkust käsitleva õiguse parema rakendamise, LGBTIQ+ kogukonna ja aktivistide kaitse ja turvalisuse, järelevalve- ja vastutusmehhanismide tugevdamise, teadlikkuse suurendamise ja oluliste spetsialistide koolitamise kaudu; nõuab tungivalt, et komisjon esitaks ettepaneku, millega EL kehtestaks kõikidele liikmesriikidele ümberpööramistoimingute keelu;

98. väljendab sügavat muret mõnes liikmesriigis nn LGBTIQ-propaganda ja sooideoloogia vastu võitlemise ettekäändel kehtestatud diskrimineerivate meetmete pärast; tuletab meelde kohtujuristi ettepanekut kohtuasjas C-769/22[71], milles leiti, et sellised õigusaktid, kui need ei ole objektiivselt, teaduslikult ja proportsionaalselt põhjendatud, on vastuolus ELi õiguse ja hartaga; rõhutab, et need meetmed tugevdavad häbimärgistamist, sekkuvad diskrimineerimise keelamisse, sõna- ja teabevabadusse ning rikuvad era- ja perekonnaelu ning inimväärikust ning neid ei saa õigustada liikmesriigi esitatud põhjendustega; rõhutab, et LGBTIQ+ kogukonna süstemaatiline diskrimineerimine seab kahtluse alla ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtused ja mõjutab liidu õiguskorda tervikuna; rõhutab, et komisjon peab tegutsema kiiresti ja otsustavalt, kui

---

71 Kohtujurist Ćapeta 5. juuni 2025. aasta ettepanek, ECLI:EU:C:2025:408.

liikmesriigid hiilivad mööda liidu õigusest, eelkõige hartast, sealhulgas kasutama selleks kiirendatud rikkumismenetlusi või ajutisi meetmeid; mõistab hukka diskrimineerivad põhiseadusreformid, mis mõjutavad soolist võrdõiguslikkust ja LGBTIQ+ kogukonna liikmete õigusi;

99. taunib võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise poliitika valdkonnas edusammude puudumist mõnes liikmesriigis ning olemasolevate ELi diskrimineerimisvastaste seaduste puudulikku rakendamist; rõhutab, et mitmesse vähekaitstud rühma kuuluvate isikute läbipõimunud diskrimineerimine on endiselt probleem mitmes liikmesriigis, kus on erinev õigusliku tunnustamise ja kaitse tase, ning seda ei ole praegustes ELi võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise raamistikes piisavalt käsitletud; kutsub nõukogu üles jõudma horisontaalse diskrimineerimisvastase direktiivi suhtes viivitamata kokkuleppele; nõuab, et EL võtaks ka edaspidi meetmeid LGBTIQ+ kogukonna liikmete, naiste, alaealiste, puuetega inimeste, eakate, rändajate ja vähemuste hulka kuuluvate isikute vastu suunatud diskrimineerimise ja vaenukuritegude vastu võitlemiseks, et tagada ohvritele toimiv juurdepääs õigusemõistmisele ja õiguskaitsevahenditele;

100. kutsub kõiki liikmesriike üles kaitsma LGBTIQ+ kogukonna liikmete õigusi täielikus kooskõlas liidu õiguse, harta ning asjaomase Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga; tuletab meelde, et mitmes liikmesriigis püsivad õiguslikud takistused samasooliste kooselu või vanemaks olemise piiriülesel tunnustamisel, millega rikutakse vaba liikumise ja mittediskrimineerimise põhimõtteid; kutsub komisjoni üles tähelepanelikult jälgima, kuidas liikmesriigid järgivad Euroopa Liidu Kohtu praktikat, eelkõige otsuseid kohtuasjades C-673/16[72] ja C-713/23[73], ning algatama vajaduse korral rikkumismenetlusi; väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle vanemluse tunnustamise kohta ja kutsub nõukogu üles seda lapse parimates huvides kiiresti vastu võtma, et tagada õiguskindlus kogu ELis;

101. kutsub kõiki liikmesriike üles tunnustama õiguslikult samasooliste kooselu kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga;

102. rõhutab, et kättesaadavate soo õigusliku tunnustamise menetluste puudumine rikub põhiõigusi; kutsub kõiki liikmesriike üles tagama sooidentiteedi õigusliku tunnustamise enesemääramise alusel, vastastikuse piiriülese tunnustamise ning kaitsma isikuandmeid

---

72 Euroopa Kohtu (suurkoja) 5. juuni 2018. aasta otsus, Relu Adrian Coman jt *vs*. Inspectoratul General pentru Imigrări ja Ministerul Afacerilor Interne, ECLI:EU:C:2018:385.

73 Euroopa Kohtu (suurkoja) 25. novembri 2025. aasta otsus, Jakub Cupriak-Trojan ja Mateusz Trojan *vs*. Wojewoda Mazowiecki, ECLI:EU:C:2025:917.

kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga;

103. väljendab muret usulise vihkamise, rassismi, ksenofoobia ja muude diskrimineerimise vormide leviku pärast kogu ELis; kutsub liikmesriike üles tagama kõigile vähemustele seaduse ees võrdse kaitse;

104. väljendab sügavat muret antisemitismi esinemissageduse suuremise pärast ELis, märkides, et paljud juudid teatavad antisemitismi kogemisest nii internetis kui ka väljaspool seda, mis mõjutab nende igapäevaelu ja turvatunnet; kutsub liikmesriike üles võtma tulemuslikke meetmeid antisemiitlike tegude ja retoorikaga tegelemiseks ning nende ennetamiseks;

105. väljendab sügavat muret islamofoobia ja moslemivastase vaenu leviku pärast ELis, märkides, et paljud moslemid puutuvad oma igapäevaelus kokku rassismi, vaenukuritegude, ahistamise ja diskrimineerivate tavadega; kutsub liikmesriike üles võtma tulemuslikke meetmeid selliste tegude ja retoorika ennetamiseks ja nendega tegelemiseks;

106. mõistab hukka internetis ja väljaspool seda aset leidvad vaenukuriteod ja vaenukõne, mis on ajendatud mis tahes diskrimineerimisest; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma vastu ja rakendama tulemuslikke meetmeid rassismi kõigi vormide vastu võitlemiseks, kaasates täielikult kodanikuühiskonda ja tehes koostööd asjaomaste sidusrühmadega, näiteks Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga; nõuab tõhusamat ennetamist, uurimist, süüdistuste esitamist ja ohvriabi, kaasates täielikult kodanikuühiskonna ja võrdõiguslikkust edendavad asutused; juhib tähelepanu asjaolule, et puuduvad terviklikud ELi õigusaktid ning nõuab vaenukõne ja vaenukuritegude lisamist ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kohaste ELi kuritegude hulka, sealhulgas juhul, kui need põhinevad seksuaalsel sättumusel, sooidentiteedil või -väljendusel;

107. väljendab muret vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste kaitse mahajäämuse pärast, mis jäetakse üha enam tähelepanuta; kutsub liikmesriike üles tagama, et nende poliitika ja õigusraamistikud ei tooks kaasa diskrimineerimist; tuletab meelde Euroopa Parlamendi ettepanekut lisada vähemuste õiguste kaitse õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse ning kutsub komisjoni üles tegema ettepanekuid ELi meetmete kohta vähemuste ja nende keeleõiguste kaitsmiseks, sealhulgas ELi ühinemise kaudu rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni ning Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte hartaga;

108. juhib tähelepanu laialt levinud diskrimineerimisele, millega roma kogukonnad silmitsi seisavad, hõlmates romavastasust, segregatsiooni eluaseme, hariduse ja teenustele juurdepääsu vallas

ning julgeoleku aspekti ärakasutamise tava; nõuab sihipäraseid meetmeid, tugevamaid järelevalve- ja vastutusmehhanisme ning roma kodanikuühiskonna sisulist kaasamist, sealhulgas ELiga ühinemise protsessides;

109. kutsub komisjoni üles käsitlema õigusriigi hindamise raames rassilist ja etnilist diskrimineerimist, sealhulgas rassilist profileerimist, sealhulgas tulemuslike uurimiste, põhiõiguste standarditele vastava liigendatud andmete kogumise ja avaldamise ning kodanikuühiskonna kaasamise kaudu; rõhutab, kui oluline on käsitleda läbipõimunud diskrimineerimist terviklikus põhiõiguste raamistikus;

110. nõuab toimivaid kaitsemeetmeid, et tagada turvaline internetikeskkond ning võidelda vihkamise, diskrimineerimise ja desinformatsiooni vastu; rõhutab vajadust digiteenuste määruse, digiturgude määruse[74], tehisintellekti käsitleva määruse, vaigistuskaebuste vastase direktiivi ja Euroopa meediavabaduse määruse täieliku ja õigustel põhineva kohaldamise järele;

111. rõhutab, et edusammude puudumine puuetega inimestele suunatud kogukonnapõhiste teenuste arendamises tekitab tõsist muret põhiõigustega seotud kohustuste täitmise pärast;

112. kordab liikmesriikide kohustust austada ELi ja rahvusvahelist õigust rände ja varjupaiga valdkonnas maismaal ja merel; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et rände- ja varjupaigapoliitikat, sealhulgas rände- ja varjupaigalepet, rakendataks täielikus kooskõlas harta, tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte ning vastutuse jagamise põhimõttega, et tagada inimeste varjupaiga- ja rahvusvahelise kaitse õiguste austamine;

113. kutsub liikmesriike üles rakendama rände- ja varjupaigapoliitikat täielikus kooskõlas aluslepingute, harta ja kohaldatava rahvusvahelise õigusega; rõhutab, et kõigi ELi territooriumil elavate isikute inimväärikust tuleb austada, neid ei tohi kohelda ebainimlikult ega alandavalt, nad on seaduse ees võrdsed ning neid ei tohi mis tahes viisil diskrimineerida, sealhulgas kodakondsuse või rändestaatuse alusel;

114. on seisukohal, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti järeldused ja Euroopa Liidu Kohtu praktika annavad usaldusväärse aluse ELi lepingu artikli 2 ja hartas sätestatud õiguste ulatuse tõlgendamiseks;

115. väljendab heameelt komisjoni otsuse üle jääda oma ettepaneku

---

[74] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1925, mis käsitleb konkurentsile avatud ja õiglaseid turge digisektoris ning millega muudetakse direktiive (EL) 2019/1937 ja (EL) 2020/1828 (digiturgude määrus) (ELT L 265, 12.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj).

juurde võtta vastu võrdse kohtlemise direktiiv[75] ning nõuab tungivalt, et nõukogu selle viivitamata lõplikult välja töötaks ja vastu võtaks, märkides, et direktiiv on oluline selleks, et kõrvaldada puudused ELi diskrimineerimisvastases kaitses;

116. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma tulemuslikke meetmeid soolise vägivalla vastu internetis ja väljaspool seda, sealhulgas lisama see ELi kuritegude loetellu; palub tungivalt esitada ELi seadusandliku ettepaneku nõusoleku puudumisest tuleneva vägistamise vastu võitlemise kohta, rakendada täielikult ELi eeskirju naistevastase vägivalla kohta, ning kutsub kõiki liikmesriike üles Istanbuli konventsiooni ratifitseerima; väljendab muret soolist võrdõiguslikkust kahjustavate soolise võrdõiguslikkuse vastaste liikumiste ja desinformatsiooni pärast;

117. kordab oma nõudmist, et hartas sätestataks juurdepääs ohutule ja seaduslikule abordile; rõhutab, et seksuaal- ja reproduktiivtervis ning seonduvad õigused on võrdõiguslikkuse tagamise ja soolise vägivalla vastase võitluse lahutamatu osa;

Õigusriik ja ELi eelarve

118. väljendab muret kodanikuühiskonna organisatsioonide teadete pärast, mille kohaselt võivad teatavad õigusriigi ja põhiõiguste rikkumised olla seotud mõningate ELi vahendite kasutamisega mõnes liikmesriigis; kutsub komisjoni üles põhjalikult uurima, kas selliseid rikkumisi esineb ELi rahastatavates programmides või projektides, ning kui sellised rikkumised on kindlaks tehtud, lugema asjakohased eeltingimused ning taaste- ja vastupidavusrahastu eesmärgid täitmata jäetuks; kutsub lisaks komisjoni üles lisama oma iga-aastasesse õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse soovitused nende rikkumiste käsitlemiseks ning juhul, kui puudused püsivad, peatama edasised maksed kuni tuvastatud puuduste kõrvaldamiseni;

119. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama ELi rahastatavate meetmete sõltumatut järelevalvekorda, sealhulgas õiguslike ja põhiõiguste mõjuhinnangute ning sõltumatute hindamiste kaudu, kuhu on kaasatud kodanikuühiskond, kaitstes samal ajal toimivat juurdepääsu õigusemõistmisele, et tagada kooskõla liidu õiguse ja hartaga; julgustab eraldama piisavaid vahendeid sellise järelevalve toetamiseks;

120. toonitab, et õigusriigi tagamine on liidu finantshuvide kaitsmiseks hädavajalik; rõhutab, et sõltumatud kohtusüsteemid, tulemuslikud korruptsioonivastased raamistikud ja läbipaistvad haldusmenetlused

---

[75] Ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest (COM(2008)0426).

on olulised tagamaks, et ELi vahendeid hallatakse, eraldatakse ja kasutatakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega; nõuab selliste asutuste nagu EPPO ja OLAFi asjakohast rahastamist, et tagada nende suutlikkus uurida tulemuslikult liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, esitada nende eest süüdistusi ja anda nende toimepanijad kohtu alla, võttes arvesse nende mõju õigusriigile;

121. rõhutab vajadust suurendada koostoimet erinevate õigusriigi vahendite vahel ja tugevdada nende seost ELi eelarvega, ning tugevdada seoseid iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes esitatud kõige püsivamaid rikkumisi käsitlevate soovituste ja eelarvevahendite vahel; taunib asjaolu, et sellise seose loomist ei ole õigusriigi olukorda käsitlevas 2025. aasta aruandes, eelkõige selle soovitustes, üksikasjalikult kirjeldatud;

122. nõuab kindlalt, et ELi rahaliste vahendite väljamaksmiseks nõutavaid meetmeid, nagu need on kindlaks määratud ühissätete määruse, taaste- ja vastupidavusrahastu määruse ja õigusriigi tingimuslikkuse määruse[76] alusel vastuvõetud asjakohastes otsustes, tuleb hinnata ühtselt osana ühest ja samast terviklikust ja sidusast meetmepaketist ning et makseid ei tohiks teha, kui esineb endiselt puudusi; nõuab samuti kindlalt, et igasugust tagasilangust tuleks samuti arvesse võtta ja käsitleda, et hoida ära sarnaste olukordade tekkimine või edasine tagasilangus tulevikus; kutsub komisjoni üles tagama, et selline hindamine jääks alati rangelt erapooletuks, seda ei kasutataks vahendina ning et see põhineks üksnes õigusriigi standardite järgimisel; tuletab meelde, et kõik ettepanekud eelarvemeetmete lõpetamiseks peaksid põhinema usaldusväärsel, põhjalikul ja ajakohasel teabel kooskõlas kohtujuristi ettepanekuga kohtuasjas C-225/24[77], milles rõhutati, et kõik väljamaksetingimused tuleks läbipaistvuse ja vastutuse tagamiseks avalikustada; märgib, et komisjoni iga-aastane õigusriigi olukorda käsitlev aruanne on oluline faktiline alus selliste süsteemsete probleemide kindlakstegemiseks, mis võivad mõjutada ELi eelarve nõuetekohast täitmist; kutsub komisjoni üles kehtestama ja avaldama selged ja üksikasjalikud kriteeriumid õigusriigi puuduste eelarvemõju hindamiseks, sealhulgas ELi vahendite maksmise katkestamise, peatamise ja ümberplaneerimise kohta, ning tagama õigeaegse ja mittevalikulise otsuste tegemise kõigis liikmesriikides;

123. kordab, et õigusriigi tingimuslikkuse mehhanism on liidu finantsjuhtimise vahendite lahutamatu osa; tuletab meelde, et

---

76 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

77 Kohtujurist Ćapeta 12. veebruari 2026. aasta ettepanek kohtuasjas C-225/24: Euroopa Parlament *vs*. Euroopa Komisjon, ECLI:EU:C:2026:88.

õigusriigi tingimuslikkuse määrus on olnud peamine vahend, mille abil kaitstakse ELi finantshuve õigusriigi rikkumise eest, ning et seda tuleks kohaldada õiguslike tingimuste täitmise korral kogu ELi eelarve ulatuses; nõuab tingimuslikkuse määruse järjepidevat, tulemuslikku, õigeaegset ja erapooletut kohaldamist, sealhulgas artikli 6 lõike 4 ennetavat kasutamist, kui see on põhjendatud, järgides samal ajal proportsionaalsuse põhimõtet; peab kahetsusväärseks komisjoni tõlgendust, et õigusriigi tingimuslikkuse määrust tuleks kasutada üksnes viimase abinõuna;

124. kutsub komisjoni üles selgitama välja, milline on piisavalt otsene seos õigusriigi rikkumise ja ELi finantshuvide vahel, samuti kehtestama objektiivsed ja prognoositavad kriteeriumid eelarve- ja parandusmeetmete tulemuslikkuse hindamiseks, nagu on nõudnud Euroopa Kontrollikoda; kutsub komisjoni üles õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes osutama, kas liikmesriikides tuvastatud tõsised ohud või rikkumised õigustavad tingimuslikkuse määruse kohaldamist, ning muutma kõige püsivamaid rikkumisi liikmesriikides käsitlevad riigipõhised soovitused konkreetseteks vahe-eesmärkideks, mida liikmesriigid peavad täitma, ning vajaduse korral kasutama neid tõendina, mis õigustaks tingimuslikkuse määruse aktiveerimist;

125. nõuab tungivalt, et komisjon ja nõukogu tegutseksid kiiresti ja täielikult läbipaistvalt, kui on tuvastatud seos õigusriigi rikkumiste või nende tõsise rikkumisohu ja ELi eelarvet ohustavate riskide vahel ning kui asjaomane liikmesriik ei võta olukorra tulemuslikuks ja jätkusuutlikuks lahendamiseks aegsasti meetmeid;

126. nõuab tungivalt, et komisjon võtaks Ungari asjas õigusriigi tingimuslikkuse määruse alusel täiendavaid meetmeid seoses muude õigusriigi rikkumistega, näiteks kohtusüsteemiga seotud rikkumistega; rõhutab, et kohtusüsteemi nõrgenemine, avaliku halduse sõltumatuse ja erapooletuse vähenemine ning pakkujate liigne koondumine hankemenetlustes kujutavad endast õigusriigi jaoks süsteemseid riske, mis ohustavad usaldusväärset finantsjuhtimist; rõhutab, et õigusnormide rikkumine, ELi rahalisi vahendeid hõlmavate pakkumuskutsete ja taotlustega manipuleerimine või nendega soetud põhjendamatu soosiklus, samuti halduslik ahistamine, millega ei tagata kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, ettevõtjate või muude vahendite lõplike saajate ja toetusesaajate võrdset kohtlemist ning nende juurdepääsu ELi rahalistele vahenditele, samuti hangetele, auditeerimisasutustele, korruptsioonivastastele kaitsemeetmetele või kontrollisüsteemidele, kujutavad endast otsest ohtu ELi eelarvele ning nõuavad tingimuslikkuse järjepidevat ja ranget kohaldamist;

127. tuletab meelde, et ELi vahendite lõplikele saajatele või ELi toetuse saajatele, kes ei ole valitsusasutused, ei tohiks riiklike ametiasutuste põhjustatud probleemide tõttu eelarvemeetmete võtmise korral

negatiivseid tagajärgi kaasneda; kordab komisjonile tehtud üleskutset tagada, et ELi vahendite lõplikke saajaid ega ELi toetuste saajaid ei jäetaks neist vahenditest ilma, nagu on sätestatud õigusriigi tingimuslikkuse määruses; tuletab meelde, et liikmesriigid, kelle suhtes kohaldatakse õigusriigi tingimuslikkuse määruse alusel meetmeid, on kohustatud jätkuvalt täitma kõiki kohustusi vahendite lõplike saajate ja toetusesaajate ees; kutsub komisjoni üles otsima viise tagamaks, et ELi vahendid jõuaksid kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna organisatsioonideni juhul, kui asjaomane valitsus ei tee puuduste osas koostööd; viitab sellele, et võimalik lahendus on teha vabastatud kulukohustustele vastavad assigneeringud tingimuslikkuse korra alusel kättesaadavaks muude ELi vahendite või programmide jaoks, mida rakendatakse eelarve otsese või kaudse täitmise raames, eelkõige nende programmide jaoks, mis toetavad demokraatiat, kodanikuühiskonda, ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi või võitlust korruptsiooni vastu; rõhutab, et sellise ümberjaotamise puhul tuleb täielikult järgida usaldusväärse finantsjuhtimise ja võrdse kohtlemise põhimõtteid;

128. toonitab, et sellise asjaolu kontrollimist nagu õigusriigi ja harta järgimine liikmesriigis tuleb pidada ELi rahaliste vahendite saamise oluliseks eeltingimuseks; rõhutab, et nende tingimuste igakülgne täitmine peab eelnema kõigi avaliku sektori asutuste esitatud ELi rahastatavate programmide ja projektide heakskiitmisele; kutsub komisjoni üles tagama, et otsus peatada, vähendada või blokeerida kõik maksed või osa neist põhineb liidu vahendite haldamisel selgelt määratletud, läbipaistvatel ja prognoositavatel hindamishetkedel kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning võttes arvesse tuvastatud rikkumise laadi, kestust, raskust ja ulatust; rõhutab, et pidevat järelevalvet tuleb täiendada vähemalt korrapäraste ja ametlikult kehtestatud perioodiliste läbivaatamistega, sealhulgas iga-aastase vastavushindamisega, mis on sõnaselgelt seotud komisjoni õigusriigi olukorda käsitlevate aruannete järeldustega, et tagada õiguskindlus, vastutus ja mõjus vastutus parandusmeetmete eest;

129. väljendab heameelt mitmeaastast finantsraamistikku (2028–2034) käsitlevas komisjoni ettepanekus esitatud soovituse üle muuta peaaegu poolte rahaliste vahendite heakskiitmine tingimuslikuks õigusriigi ja harta järgimisest, kuna see aitab suurendada ELi suutlikkust tagada, et ELi rahaliste vahenditega toetatakse poliitikat, mille aluseks on põhiõigused ja demokraatlikud põhimõtted; märgib, et uue ettepanekuga jäetakse jõusse ja kehtestatakse horisontaalsed tingimused õigusriigi ja harta järgimiseks asjaomastes programmides; on veendunud, et selline lähenemisviis tingimuslikkusele võib aidata lahendada lõplike vahendite saajate või toetusesaajate kaitsega seotud probleeme, võimaldades eelkõige teha rahalised vahendid eelarve otsese või kaudse täitmise raames uuesti kättesaadavaks, eeskätt vahendite ja programmide puhul, mis aitavad toetada demokraatiat, kodanikuühiskonda, ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi või võitlust korruptsiooni vastu

peamiselt liikmesriigis, kus rikkumised aset leidsid; märgib murega, et uues mitmeaastases finantsraamistikus kavandatud tingimuslikkus ja kehtiv õigusriigi tingimuslikkuse määrus võivad kattuda; on siiski veendunud, et horisontaalsed tingimused peaksid hõlmama kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi ning et otsustamismenetlus peaks olema identne ja selle tulemuseks peaks olema komisjoni otsus; nõuab ühtset, sidusat ja terviklikku raamistikku kõigi ELi programmide jaoks ning palub, et komisjon tagaks selged, objektiivsed ja läbipaistvad kriteeriumid õigusriigi tingimuslikkuse kohaldamiseks ning koordineeriks eri vahendeid tulemuslikult;

130. nõuab, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste rikkumise tõttu peatatud või külmutatud rahalisi vahendeid ei tehtaks asjaomastele liikmesriikide ametiasutustele uuesti kättesaadavaks;

131. märgib, et kavandatud riiklikes ja piirkondlikes partnerluskavades oleksid peamised ELi vahendid koondatud ühte strateegilisse raamistikku iga liikmesriigi kohta ja see muudaks väljamaksed üha tulemuspõhisemaks; kutsub lisaks komisjoni üles esitama selged, läbipaistvad ja kontrollitavad kriteeriumid, et hinnata, kas riiklike ja piirkondlike kavade heakskiitmiseks vajalikud asjakohased mehhanismid on olemas ja mõjusad, mis on nende tulemusliku kohaldamise eeltingimus, et tagada ELi vahendite rakendamisel õiguskindlus ning õigusriigi ja harta järgimine;

132. rõhutab, et ELi eelarve tulemuslik kaitse sõltub ka tugevatest finantsjuhtimise ja -kontrollisüsteemidest; kutsub komisjoni üles võtma iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes arvesse liidu organite ja asutuste ja riiklike auditeerimisasutuste hinnanguid, et hinnata ELi rahalistele vahenditele avalduvaid õigusriigiga seotud ohte; rõhutab, et nende järelevalveasutuste tuvastatud süsteemsed puudused peaksid igakülgselt kajastuma selles, kuidas komisjon kasutab eelarvekaitsevahendeid;

Õigusriik ja ühtse turu mõõde

133. väljendab heameelt selle üle, et õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse on lisatud ühtse turu mõõde, kuna sellega rõhutatakse tihedat seost õigusriigi standardite ja ELi majanduskeskkonna üldise seisundi vahel; toonitab, et see lähenemisviis aitab tuvastada struktuurseid takistusi, mis mõjutavad ettevõtjaid, töötajaid ja piiriülest majandustegevust, aidates kaasa prognoositavale, läbipaistvale ja õiglasele turukeskkonnale, et tagada õiguste kaitsmine, korruptsiooni eest karistamine ja lepingute täitmise tagamine; märgib, et õiguskindlusetus, meelevaldne haldusotsuste tegemine ja ebajärjekindel kohtulik kaitse õõnestavad majanduslikku prognoositavust ja mõjutavad ettevõtjate suutlikkust siseturul tegutseda, nagu rõhutasid asjaomased sidusrühmad, kellega konsulteeriti õigusriigi olukorda käsitleva 2025. aasta aruande koostamisel; rõhutab, et toimiv kohtusüsteem, tugev

korruptsioonivastane raamistik, meedia mitmekesisus ning tulemuslik kontrolli- ja tasakaalustussüsteem on ühtse turu sujuva toimimise tagamiseks väga vajalikud; rõhutab, et õiguskindlus, õiglased ja läbipaistvad hankenormid, tulemuslikud korruptsioonivastased meetmed, meediavabadus, tasakaalustatud demokraatlikud volitused ning tugev töö- ja sotsiaalkaitse on kestliku konkurentsivõime, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja hästi toimiva ühtse turu peamine tõukejõud;

134. teeb ettepaneku, et komisjon jätkaks ühtse turu mõõtme edendamist, kuna on oluline tagada nii hästi toimiv ühtne turg kui ka vastupidav demokraatlik süsteem, ning süvendaks koostööd sidusrühmade ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, sealhulgas ametiühingute, kohtunike ühenduste, ajakirjanike organisatsioonide, advokatuuride ja muude kutserühmadega, kelle eksperditeadmised on olulised õigusriigiga seotud süsteemsete riskide varajaseks tuvastamiseks tulevastes hindamistes; rõhutab, et komisjon peaks tegema sihipäraseid pingutusi, et suurendada teadlikkust õigusriigi olukorda käsitlevast aruandest ja julgustada neid osalejaid andma oma panust kõigis liikmesriikides;

135. väljendab heameelt selle üle, et komisjon tunnistab, et õigusriigi austamine on stabiilse ja usaldusväärse investeerimiskeskkonna eeltingimus; rõhutab, et prognoositavad õigusraamistikud, erapooletud kohtud ja mõjusad täitmise tagamise mehhanismid suurendavad investorite usaldust ja aitavad kogu ühtsel turul kaasa kestlikule majanduskasvule;

136. on mures mitmes liikmesriigis tuvastatud puuduste pärast, sealhulgas seoses võrdsuse ja õiglusega riigihangetes ja otselepingute sõlmimisel; kutsub komisjoni üles tagama, et selle mõõtme raames tuvastatud puudused kajastuksid piisavalt õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes esitatud konkreetsetes ja sihipärastes soovitustes;

137. palub komisjonil õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes ühtse turu mõõtme hindamisel ja liikmesriikidel võidelda riigihangetes ning ELi ja riiklike vahendite kasutamisel struktuursete moonutuste vastu; rõhutab, et ELi konkurentsi-, riigiabi- ja riigihankenormide täitmise järjepidev tagamine koos mitmekesisema kohaliku majanduse ja õiglase juurdepääsu toetamisega rahastamisele on vajalik, et luua positiivne mõjuring, kus avatud ja konkurentsivõimelised turud toetavad õigusriiki;

138. rõhutab, et vaja on parandada seda, kuidas komisjon kasutab andmepõhist analüüsi, kui ta hindab õigusriigi tingimuste mõju ühtsele turule; märgib, et usaldusväärsed ja võrreldavad näitajad kohtusüsteemi tõhususe, korruptsiooniohu, haldussuutlikkuse ja regulatiivse stabiilsuse kohta on olulised majandustegevust takistavate struktuursete puuduste kindlakstegemiseks; julgustab

komisjoni arendama edasi tõenduspõhiseid meetodeid ja laiendama kvaliteetsete andmekogumite kättesaadavust, et suurendada tulevaste õigusriigi olukorda käsitlevate aruannete analüütilist põhjalikkust ja poliitilist asjakohasust;

139. kutsub komisjoni üles määrama riike käsitlevates peatükkides kindlaks need liikmesriigid, kus kohtulikud viivitused, lepingute täitmise nõrk tagamine või süsteemne korruptsioon loovad teiste liikmesriikide ettevõtjatele mõjusaid mittetariifseid tõkkeid, ning võrdlema edusamme kindlaks määratud tulemusnäitajatega; rõhutab, et selline määratlemine peab põhinema läbipaistvatel andmetel ja meetoditel ning peaks looma selge seose õigusriigi puudujääkide ning kaotatud investeeringute, suuremate tehingukulude ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate väiksema osalemise vahel ühtsel turul;

140. on veendunud, et ühtse turu mõõde toetab komisjoni õigusriigi olukorda käsitlevat aruannet, samas kui kohtusüsteemi, korruptsioonivastast raamistikku, meedia mitmekesisust ja meediavabadust ning muid kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga seotud institutsioonilisi küsimusi tunnustatakse aruande peamiste sammastena; rõhutab sellega seoses, kui oluline on käsitleda seda, millist mõju avaldab majanduslik ebavõrdsus ja sotsiaalne tõrjutus demokraatlikule osalemisele ja õigusriigile;

Õigusriik laienemisprotsessi ja ELi välistegevuse keskmes

141. kordab, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi peavad täielikult ja ühemõtteliselt järgima mitte ainult praegused liikmesriigid, vaid ka kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid kogu ühinemisprotsessi vältel ning järjepidevalt ka pärast seda; rõhutab, et ELi usaldusväärsus ja legitiimsus laienemisprotsessis sõltub selle tagamisest, et nii ELi liikmesriigid kui ka kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid järgiksid samu demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi kõrgeid standardeid, ning toonitab, et ELi võetud kohustuste usaldusväärsust ja legitiimsust ning usaldust neisse võivad õõnestada topeltstandardid selles valdkonnas; rõhutab, et ühinemisetapp on otsustav ja vaieldamatu hetk, et luua kindel, pöördumatu ja kestlik alus õigusriigi, põhiõiguste ja demokraatlike standardite kaitsmiseks, mis moodustab ELiga liitumise põhialuse; märgib, et rahvusvähemuste põhiõiguste seirega kandidaatriikides seotud püsivad olulised probleemid on endiselt lahendamata;

142. nõuab õigusriigi järgimise ranget, pidevat ja põhjalikku hindamist kõigis ühinemisprotsessi läbivates riikides; julgustab komisjoni esitama selgeid, konkreetseid ja mõõdetavaid soovitusi õigusriigiga seotud puuduste ja edusammude kohta ning nõuab kindlalt õigusriigi olukorda käsitleva aruande ja laienemisaruande täielikku ühtsust, vastastikust täiendavust ja vastastikust tugevdamist, et vältida lahknevaid hinnanguid ning tagada sidus ja usaldusväärne

laienemispoliitika;

143. väljendab heameelt asjaolu üle, et õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes on eraldi peatükid Albaania, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia kohta; kutsub komisjoni üles laiendama tulevaste aruannete geograafilist ulatust, et hõlmata kõik kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid, ning esitama konkreetseid ja mõõdetavaid soovitusi reformide toetamiseks ja kõrgete standardite järgimise tagamiseks pärast ühinemist;

144. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid toetaksid jõuliselt kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike oma reformide elluviimisel demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi valdkonnas;

145. rõhutab, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi tuleb austada ka siis, kui ELi rahalisi vahendeid eraldatakse ELi programmides osalevatele kolmandatele riikidele, ja kogu rahaliste vahendite kasutamise järelkontrolli raames; tuletab meelde, et nende väärtuste kaitsmine on oluline, tagamaks kõigi liidu kulutuste järjepidev ja usaldusväärne finantsjuhtimine nii liidu piires kui ka koostöös ELi mittekuuluvate riikidega;

146. nõuab õigusriigi järjepidevat kohaldamist kõigi ELi kulutuste suhtes, sealhulgas välistegevuse suhtes üldiselt ning eraldi kandidaatriikidele ja potentsiaalsetele kandidaatriikidele antava ühinemiseelse abi suhtes, eelkõige ühinemiseelse rahastamisvahendi (IPA III) ning Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu raames; rõhutab, et sellised kulutused peavad olema läbipaistvad ning tõendus- ja tulemuspõhised ning sellega peavad kaasnema tulemuslikud järelevalve- ja kohtulikud kaitsemeetmed kooskõlas ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustega; nõuab IPA III raames tehtavate väljamaksete sidumist konkreetsete tulemustega ning rahaliste vahendite ümberjaotamist, peatamist või vähendamist juhtudel, kui kohtusüsteemi sõltumatuse, korruptsioonivastaste pingutuste või põhiõiguste vallas jätkub tagasilangus;

147. rõhutab, kui oluline on säilitada reeglitepõhine rahvusvaheline kord, et kaitsta universaalseid väärtusi, millel EL rajaneb; hoiatab, et kasvav oht mitmepoolsetele institutsioonidele, sealhulgas katsed õõnestada Rahvusvahelise Kohtu ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu legitiimsust, ning rahvusvahelise õiguse laiem eiramine kujutavad endast tõsist ohtu reeglitel põhinevale maailmakorrale; taunib enneolematuid ohte, millega seisab silmitsi Rahvusvaheline Kriminaalkohus, sealhulgas mõistab hukka sanktsioonide kehtestamise selle kohtunikele ja töötajatele; nõuab ELi

blokeerimisseaduse[78] rakendamist, et kaitsta Rahvusvahelist Kriminaalkohut ning selle kohtuga koostööd tegevaid ja seda toetavaid isikuid, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid ning kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid jätkaksid Rahvusvahelise Kriminaalkohtu toetamist ja kasutaksid kõiki olemasolevaid vahendeid, et tugevdada võitlust karistamatuse vastu kogu maailmas;

148. kordab ELi tugevat toetust Rahvusvahelisele Kohtule ja Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule kui olulistele, sõltumatutele ja erapooletutele institutsioonidele; tuletab meelde, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu otsuste täitmine, sealhulgas vahistamismääruste täitmine, on ELi liikmesriikide kohustus; kutsub komisjoni üles osutama oma õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes Rahvusvahelise Kriminaalkohtu vahistamismääruste täitmata jätmise juhtumitele; nõuab tungivalt, et liikmesriigid täidaksid täielikult rahvusvaheliste kohtute otsuseid ja kohaldaksid karistamatuse vastu võitlemiseks universaalset jurisdiktsiooni; kutsub ELi üles ergutama ELi mittekuuluvaid riike, sealhulgas peamisi partnerid ning kandidaatriike ja potentsiaalsed kandidaatriike, Rooma statuudiga ühinema;

Komisjoni aruandlusprotsessi parandamine

149. väljendab heameelt komisjoni pingutuste üle parandada õigusriigi olukorda käsitleva aruande metoodikat; kutsub komisjoni üles määrama tulevastes aruannetes iga samba raames kindlaks ja avaldama selged ja toimivad võrdlusalused ja näitajad ning kohaldama neid järjepidevalt ja läbipaistvalt kõigis liikmesriikides viisil, mis võimaldab sisukat võrdlemist ja tagab kohaldatavate standardite selguse;

150. tunnistab, et komisjoni õigusriigi olukorda käsitlev aruanne on muutunud alates selle loomisest 2020. aastal põhjalikumaks; taunib siiski asjaolu, et õigusriigi olukorda käsitlevate aruannete kontekstis komisjonile ja nõukogule esitatud Euroopa Parlamendi resolutsioonide, sealhulgas soovituste olulisi elemente ei ole täielikult arvesse võetud; kutsub komisjoni ja nõukogu üles neid soovitusi käsitlema;

151. kutsub komisjoni üles tagama suurema läbipaistvuse kriteeriumide suhtes, mida ta kasutab aruandlusprotsessis kodanikuühiskonnalt, rahvusvahelistelt organisatsioonidelt, riiklikelt ametiasutustelt ja teistelt sidusrühmadelt saadava teabe valimiseks; rõhutab, kui

---

78 Nõukogu 22. novembri 1996. aasta määrus (EÜ) nr 2271/96, mis käsitleb kaitset kolmanda riigi vastuvõetud õigusaktide eksterritoriaalse kohaldamise mõju ja nendel õigusaktidel põhinevate või neist tulenevate meetmete eest (EÜT L 309, 29.11.1996, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2271/oj).

oluline on tagada järjepidevus ja selgus selles, kuidas seda teavet hinnatakse ja lõplikes riike käsitlevates peatükkides kajastatakse; märgib lisaks, et olemasolevate vahendite piires tuleks kõigile osalistele anda nende panuse kasutamise kohta asjakohast tagasisidet ja võtta järelmeetmeid, ning nõuab, et aruandlusprotsess oleks tõenduspõhine, läbipaistev ja erapooletu;

152. kutsub komisjoni üles tagama, et õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes esitatavate teemade valimise metoodika oleks läbipaistev, määratledes selgelt põhikriteeriumid, sealhulgas selle, mida kujutab endast „oluline areng“, ning tagades, et uusi esilekerkivaid probleeme võetakse süstemaatiliselt arvesse; ergutab komisjoni kasutama ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste järgimise hindamisel selgemat sõnastust;

153. kutsub komisjoni üles tegema õigusriigi olukorda käsitleva aruande koostamisel Euroopa Parlamendiga tihedamat koostööd ja eelnevalt Euroopa Parlamendiga konsulteerima;

154. rõhutab, et Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühm (DRFMG) on viimastel aastatel teinud mitu selleteemalist lähetust ning mitmel juhul leiti õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste olukorra hindamisel, et komisjoni aruannetes esile tooduga võrreldes on puudused suuremad; on veendunud, et demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma tegevust tuleks igakülgselt arvesse võtta nõuandemenetluse raames ja sellele järgneva aruande koostamisel; nõuab tugevamaid ja struktureeritumaid institutsioonidevahelisi suhteid Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel, sealhulgas korrapärase teabevahetuse, läbipaistvate tagasisidemehhanismide ja Euroopa Parlamendi hinnangute õigeaegse lõimimise kaudu;

155. kordab vajadust luua terviklik institutsioonidevaheline demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, mis hõlmaks kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi;

156. on veendunud, et komisjon peaks selgemalt kindlaks määrama ja sõnastama iga liikmesriigi ja kandidaatriigi suundumuse, sealhulgas varajased hoiatusmärgid ning tõsiste ja süsteemsete probleemide kindlakstegemine, ning rõhutab, et komisjon peaks tagama kindlakstehtud probleemide ja esitatud soovituste sidususe ning hinnangute kujundamise suurema selguse ja läbipaistvuse; kutsub komisjoni üles selgitama, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste süstemaatiline, tahtlik ja raske rikkumine pikema aja jooksul kahjustab õigusriigil rajaneva liidu liikmesuse struktuurilisi tingimusi; rõhutab, et sellises olukorras on oht, et liikmesriigid ei täida kohustusi, mis tulenevad nende aluslepingute kohasest staatusest; tuletab meelde, et institutsioonid peavad aktiveerima aluslepingutes sätestatud mehhanismid;

157. toonitab, kui oluline on, et hindamist ei piirata varem kindlaks tehtud puudustega, vaid süstemaatiliselt ajakohastatakse analüüsi, et kajastada uusi suundumusi, esilekerkinud ohte ja tagasilanguse muutuvaid vorme; rõhutab, et just selles valdkonnas on vaja suuremat metoodilist täpsust ja selgust, et tagada soovituste jätkuv asjakohasus, reageerimisvõime ja kooskõla õigusriigi tegeliku arengusuunaga igas liikmesriigis;

158. kutsub komisjoni üles andma soovitusi, mis on operatiivsemad ja milles on tõsiste ja süsteemsete probleemidega seotud soovitused vähem oluliste probleemidega seotud soovitustest selgelt eristatud, et vältida õigusriigi kõige olulisemate rikkumiste väheoluliseks pidamise ohtu, ning esitades konkreetsed meetmed, ajakavad ja võrdlusalused nende rakendamiseks liikmesriikides ja kandidaatriikides; rõhutab, et soovitused ei tohiks puudutada kõiki liikmesriike võrdselt, vaid peaksid olema proportsionaalsed iga riigi konkreetse õigusriigi olukorraga; märgib, et soovitused peaksid paremini kajastama aruandes esitatud negatiivseid tulemusi ja olema üksikasjalikumad; on veendunud, et eelnevate soovituste täitmise hindamine peaks olema täpsem ja kvalitatiivsem ning tuginema mitte ainult seadusandlikele muudatustele, vaid ka kontrollitavatele tõenditele nende tegelikkuses rakendamise kohta;

159. kutsub komisjoni üles tagama, et kõigile õigusriigi olukorda käsitleva aruande sammastele pööratakse soovituste esitamisel võrdset tähelepanu, et tegeleda püsivate ja hästi dokumenteeritud probleemidega ning kaitsta struktuurseid aspekte, mis on olulised demokraatlike süsteemide igakülgseks toimimiseks, sealhulgas kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ja põhiõiguste tagamiseks;

160. kutsub komisjoni üles tagama, et õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes tuvastatud probleemid kajastuksid järjepidevalt soovitustes; kutsub lisaks komisjoni üles tagama, et sarnaseid küsimusi käsitletaks kõigis liikmesriikides ühtemoodi, nii et ühtegi võrreldavate või tõsisemate puudustega liikmesriiki ei jäetaks ilma asjakohastest soovitustest;

161. palub komisjonil tugevdada rakendamata soovituste järelmeetmete mehhanismi mõõdetavate võrdlusaluste lisamisega ja märgib, et praegu korratakse 93 % varasemate aastate soovitustest ja 2025. aastal rakendati täielikult ainult 6 % soovitustest[79]; nõuab, et vajaduse korral kasutatakse julgemalt kõiki olemasolevaid täitmise tagamise vahendeid, sealhulgas rikkumismenetlusi ja eelarve tingimuslikkust, nagu on sätestatud finantsmääruses, õigusriigi tingimuslikkuse määruses ja ühissätete määruses; kutsub komisjoni üles rikkumisjuhtumite puhul süsteemselt kasutama kiirmenetlusi ja

---

79 Euroopa kodanikuvabaduste liit, „European Commission’s Rule of Law Report 2025 – Gap Analysis“ (Euroopa Komisjoni 2025. aasta aruanne õigusriigi kohta – puuduste analüüs).

esitama Euroopa Liidu Kohtule ajutiste meetmete kohaldamise taotlusi ning võtma meetmeid seoses Euroopa Liidu Kohtu otsuste täitmata jätmisega; märgib murega, et viimases aruandes sai eelmise aruandlustsükliga võrreldes täiendava soovituse ainult kaks liikmesriiki, hoolimata asjaolust, et õigusriigi olukord mitmes liikmesriigis nõuab kiiret tegutsemist ja mõnes liikmesriigis on vaja soovitusi kiiresti rakendada;

162. peab kahetsusväärseks asjaolu, et Ungari ei ole järjepidevalt järginud komisjoni soovitusi, kusjuures kuut soovitust ei ole alates 2022. aastast üldse arvesse võetud;

163. rõhutab, et poliitika, mis on esitatud komisjoni 2022. aasta teatises ELi õiguse täitmise tagamise kohta, milles selgitatakse, et rikkumismenetlused ei ole mõeldud individuaalsete õiguskaitsemehhanismidena, piirab juurdepääsu tõhusale õiguskaitsevahendile olukordades, kus liikmesriigid järjepidevalt või süsteemselt ei järgi ELi õigust, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu otsuseid; palub komisjonil anda igal aastal aru selliste vahendite kohaldamise ja tulemuslikkuse kohta, mis on kättesaadavad selleks, et käsitleda õigusriigi rikkumisi liikmesriikides; tuletab meelde, et kohtujurist Ćapeta hiljutine arvamus kohtuasjas C-769/22, kus ta kinnitab, et ELi lepingu artikkel 2 võib olla rikkumismenetluste eraldiseisev õiguslik alus juhtudel, mil nende väärtuste eitamine on ELi õiguse rikkumise tõeline põhjus; rõhutab, et sõltuvalt Euroopa Liidu Kohtu otsusest võib selles kohtuasjas tehtav otsus anda olulise võimaluse, mida komisjon peaks kasutama, et viia ellu süstemaatilisemaid ja jõulisemaid rikkumismenetlusi;

164. rõhutab, et üksnes õigusriigi olukorda käsitleva aruande avaldamisest ei piisa, et tugevdada ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi, ning selle aruande põhjal tuleks konkreetseid meetmeid võtta; rõhutab, et iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande järelduste suhtes tuleks asjakohasel juhul võtta süstemaatiliselt järelmeetmeid, kasutades olemasolevaid täitmise tagamise vahendeid kooskõlas komisjoni õigustega; nõuab läbipaistvat järelevalvet selle üle, kuidas liikmesriigid täidavad Euroopa Liidu Kohtu otsuseid ja asjakohasel juhul Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid, sealhulgas võttes selliste vahendite kohaldamisel arvesse juhtumeid, mil otsuseid ei täideta järjepidevalt;

165. on seisukohal, et õigusriigi olukorda käsitleva aruandes sisalduvad võrdlusalused peaksid hõlmama ka peamiste sõltumatute ja reguleerivate asutuste sõltumatust ja tulemuslikku toimimist; rõhutab, et sellised asutused peaksid tagama läbipaistvad, avatud ja tulemuspõhised menetlused oma juhtide ametisse nimetamiseks ja ametist vabastamiseks;

166. tuletab meelde komisjoni 3. aprilli 2019. aasta teatist „Õigusriigi edasine tugevdamine liidus. Hetkeseis ja võimalikud edasised

sammud“ ning 7. augusti 2019. aasta teatist „Õigusriigi tugevdamine liidus. Tegevuskava“; nõuab nende ajakohastamist, et kajastada praeguseid probleeme ja tagada täielik kasutuselevõtt;

167. rõhutab vajadust hinnata inimressursside ja suutlikkusega seotud nõudeid, pidades silmas üleskutset ennetavalt jälgida õigusriigi olukorda; rõhutab, kui oluline on koordineerimine komisjoni asjaomaste pädevate peadirektoraatide talituste vahel;

Horisontaalsed soovitused

168. on veendunud, et ELi tasandil tuleks tugevdada õigusriigi valdkonnas institutsioonidevahelist dialoogi ja koostööd; peab kahetsusväärseks asjaolu, et komisjon ja nõukogu on siiani tagasi lükanud Euroopa Parlamendi ettepaneku sõlmida institutsioonidevaheline kokkulepe demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kohta; kinnitab veel kord oma valmisolekut jätkata läbirääkimisi selle kokkuleppe üle, rõhutades struktureeritud ja prognoositava raamistikuga tagatavat lisaväärtust; rõhutab, et argument, mille kohaselt oleks selline kokkulepe liiga jäik, ei õigusta tegevusetust; nõuab pragmaatilisi lahendusi koostöö parandamiseks; kutsub nõukogu üles muutma õigusriigi olukorda käsitleva dialoogi kaasavamaks, kutsudes oma istungitele teiste institutsioonide esindajaid, nagu Veneetsia komisjoni ja Euroopa Parlamendi esindajad; rõhutab, et laiendatud ELi vahendite tulemuslikkus sõltub selle sidusast ja järjepidevast kohaldamisest institutsioonides;

169. teeb ettepaneku, et kuni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomiseni institutsioonidevahelise kokkuleppega jätkaksid ELi institutsioonid selles valdkonnas koostöömehhanismide väljatöötamist, võttes kasutusele iga-aastase õigusriigi tsükli, mis on struktureeritud eri etappideks, et suurendada institutsioonidevahelist järjepidevust, koordineerimist ja mõju, ning mis on kavandatud viisil, mis võimaldab seda järk-järgult kõigile ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele laiendada, et tagada terviklik ja sidus lähenemisviis nende kaitsele;

170. tuletab meelde, et soovitused peaksid olema tuvastatud probleemidega proportsionaalsed, piisavalt konkreetsed, et võimaldada liikmesriikidel võtta konkreetseid ja rakendatavaid järelmeetmeid, ning neid tuleks tulevastes aruannetes süstemaatiliselt hinnata; nõuab tasakaalustatumat, läbipaistvamat ja usaldusväärsemat lähenemisviisi, et tagada võrdne kohtlemine ja mõjusad järelmeetmed; rõhutab, et komisjoni lähenemisviisi järjepidevam kohaldamine – eelkõige mitme tsükli jooksul lahendamata jäänud soovitustest märku andmine– suurendaks järelevalveraamistiku läbipaistvust, täpsust ja usaldusväärsust;

171. rõhutab, et tulevikus tuleks erilist tähelepanu pöörata nendele liikmesriikidele, kus komisjon on tuvastanud tõsiseid ja süsteemseid

rikkumisi, ning kutsub komisjoni üles selliseid juhtumeid oma soovitustes selgelt esile tooma ja eristama;

172. kordab oma üleskutset komisjonile aruande kohaldamisala laiendada, et see hõlmaks kõiki ELi lepingu artikli 2 aspekte;

173. nõuab tungivalt, et komisjon lisaks oma tulevastesse õigusriigi olukorda käsitlevatesse aruannetesse samba kodanikuühiskonna kohta ning igasuguse vaenu ja diskrimineerimise vastu võitlemise kohta, nagu on sätestatud harta artiklis 21;

174. kutsub komisjoni üles lisama oma tulevastesse õigusriigi olukorda käsitlevatesse aruannetesse akadeemilise ja kunstilise vabaduse kaitse ning meediavabaduse sambasse lisama meetmed, millega võideldakse riigisiseste või väliste osalejate poolt veebiplatvormidel levitatava desinformatsiooni vastu; kutsub lisaks komisjoni üles lisama kohtusüsteemi sambasse vaenukuritegude registreerimise ja jälgimise;

175. kordab oma nõudmist laiemate näitajate järele, nagu põhiõigused, sooline võrdõiguslikkus, vähemuste ja vähekaitstud rühmade kaitse ning rahvusvahelise õiguse austamine;

176. tuletab meelde, et vähemuste kaitse on osa Kopenhaageni ühinemiskriteeriumidest; rõhutab, et ELi tasandil puuduvad õiguslikud tagatised, mis kindlustaksid, et liikmesriigid täidavad ühinemisprotsessi käigus vähemuste kaitsega seoses võetud kohustusi;

177. kutsub komisjoni üles tagama, et kontrolli- ja tasakaalustussamba ja riike käsitlevate peatükkide raames hinnatakse valimiste usaldusväärsust järjepidevamalt ja põhjalikumalt, hõlmates õigus- ja institutsioonilist raamistikku, selle praktilist rakendamist ja peamisi riske; rõhutab korruptsiooni, riigi ressursside väärkasutamise ja valimistega manipuleerimise kontrollimise vajadust; nõuab süstemaatilist koostööd Veneetsia komisjoni, OSCE/demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo ning muude asjaomaste rahvusvaheliste organitega ning nende soovituste nõuetekohast kajastamist õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes esitatud hinnangutes ja riigipõhistes soovitustes;

178. märgib, et Veneetsia komisjoni ajakohastatud õigusriigi kontrollnimekirjas tunnistatakse, et tehisintellekt ja digitehnoloogiad võivad suurendada avaliku halduse ja kohtusüsteemide tõhusust ja ligipääsetavust; rõhutab samal ajal, et nende kasutamine avaliku sektori asutuste poolt võib selge õigusliku aluse, inimjärelevalve ja tugevate kaitsemeetmete puudumisel kujutada endast märkimisväärset ohtu õiguskindlusele, võrdsusele seaduse ees, läbipaistvusele ja tõhusale kohtulikule kaitsele; kutsub komisjoni üles nende riskidega tegelema ja tagama, et tehisintellekti süsteemid võetakse kasutusele täielikus kooskõlas õigusriigi nõuetega,

sealhulgas läbipaistvus, vastutus, mittediskrimineerimine, proportsionaalsus ja tõhus õiguskaitsevahend;

179. nõuab, et komisjon alustaks õigusriigi olukorda käsitleva aruande koostamisel struktureeritud dialoogi ja ulatuslikku konsulteerimist kodanikuühiskonna ning sõltumatute järelevalveasutuste ja -institutsioonidega, kes tegutsevad demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste valdkonnas;

180. kutsub komisjoni üles tegema võimaluse korral virtuaalkülastuste asemel kohapealseid külastusi liikmesriikidesse, kuna need võivad anda kohalikust olukorrast täielikuma ja kontekstipõhisema ülevaate;

181. rõhutab, kui olulised on kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused demokraatia toimimises ja õigusriiki toetavas kontrolli- ja tasakaalustussüsteemis; tunnistab, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on esimesed, kes puutuvad otseselt kokku probleemidega, mis võivad mõjutada õigusriiki ja põhiõiguste järgimise tagamist; rõhutab, kui oluline on vältida põhjendamatut sekkumist kohalikesse ja piirkondlikesse omavalitsustesse ning kaitsta nende autonoomiat, nagu see on kaitstud ELi lepingu artikli 4 lõikega 2 ja artikli 5 lõikega 3, milles tunnustatakse piirkondlikku ja kohalikku omavalitsust liikmesriikide põhiseadusliku identiteedi osana, ning harta artikliga 41, milles käsitletakse õigust heale haldusele;

182. on kindlalt veendunud, et ELi institutsioonid peavad täitma oma kohustusi seoses õigusriigiga, ning rõhutab, et ELi usaldusväärsuse ja õiguspärasuse kaitsmiseks on oluline hinnata ELi institutsioonide vastavust ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele, sealhulgas liidu sisemist järjepidevust nende väärtuste kaitsmisel oma poliitikas ja välistegevuses; on veendunud, et ELi institutsioonid peavad näitama eeskuju järgides kõrgeimaid õigusriigi standardeid; kritiseerib asjaolu, et komisjoni 2025. aasta õigusriigi olukorda käsitlevast aruandest on välja jäetud õigusriigi olukord ELi institutsioonides; nõuab, et tulevastesse õigusriigi olukorda käsitlevatesse aruannetesse lisataks spetsiaalne peatükk, milles käsitletakse õigusriigi standardite järgimist ELis ja mis põhineb sõltumatul läbivaatamismehhanismil;

183. kutsub nõukogu üles muutma oma õigusriigidialoogi, artikli 7 kohase protsessi ning õigusriigi tingimuslikkuse määruse kohaldamise täiesti läbipaistvaks, interaktiivseks ja tulemustele suunatuks, sealhulgas esitades üksikasjalikud järeldused ning andes tagasisidet komisjoni ja Euroopa Parlamendi järelduste kohta; taunib nõukogu suutmatust teha sisulisi edusamme käimasolevas ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohases menetluses ning on veendunud, et mis tahes edasised viivitused nõukogu tegevuses kujutaksid endast õigusriigi rikkumist nõukogu enda poolt;

184. nõuab tungivalt, et nõukogu tagaks, et ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohased kuulamised toimuksid vähemalt üks kord eesistumisperioodi jooksul; rõhutab siiski, et seda miinimumsagedust ei tohi tõlgendada kui ülempiiri, samuti ei tohiks selliseid kuulamisi korraldada pelgalt nn linnukese kirjasaamiseks, mis võimaldab eesistujariigil täita oma kohustuse, korraldades ühe ametliku kohtumise ilma sisulisi järelmeetmeid võtmata; kutsub nõukogu üles avaldama pärast iga kuulamist põhjalikud protokollid ning esitama konkreetsed soovitused ja tähtajad nende rakendamiseks; rõhutab, et Euroopa Parlament tuleks täielikult kaasata kõikidesse ELi lepingu artikliga 7 seotud menetlustesse; rõhutab, et nõukogul võimalik ka ühehäälsuse puudumise korral menetlust jätkata, eelkõige võttes vastu asjaomasele liikmesriigile, eelkõige Ungarile, suunatud konkreetsed soovitused, ning rõhutab, et protsessi ei tohiks taandada korrapärastele kuulamistele, millel ei ole sisulisi järelmeetmeid ega käegakatsutavaid tulemusi;

185. kordab järeldusi ja soovitusi, mis on esitatud 25. novembri 2025. aasta resolutsioonis, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus, millega järeldatakse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel, et on ilmne oht, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi; võtab teadmiseks, et komisjon on algatanud Ungari vastu rikkumismenetluse, kuna Ungari ei ole täitnud mitut Euroopa meediavabaduse määruse sätet ega teatavaid audiovisuaalmeedia teenuste direktiivide nõudeid; rõhutab, et oma ettepanekus kohtuasjas C-829/24: Euroopa Komisjon *vs*. Ungari, leidis kohtujurist Juliane Kokott, et Ungari on rikkunud ELi õigust, võttes vastu riigi suveräänsuse kaitset käsitlevad õigusaktid, mis võivad kahjustada liidu aluspõhimõtteid, eelkõige seoses kaitsega välise poliitilise sekkumise eest; rõhutab, et oma arvamuses kohtuasjas C-225/24: Euroopa Parlament *vs*. Euroopa Komisjon, tegi kohtujurist Tamara Ćapeta ettepaneku, et Euroopa Liidu Kohus tühistaks komisjoni otsuse lõpetada Ungarile ELi vahendite väljamaksete peatamine, tõstatades seeläbi õigusriigi tingimuslikkuse järgimise probleemi;

186. kutsub komisjoni üles ennetus- ja reageerimismeetmete vahelist seost tugevdama ning kasutama kõiki õigusriigi puudustega tegelemiseks ette nähtud vahendeid, sealhulgas rikkumismenetlusi, ELi lepingu artiklit 7, üldist tingimuslikkuse mehhanismi ja harta horisontaalseid eeltingimusi;

187. väljendab heameelt Veneetsia komisjoni vastuvõetud õigusriigi ajakohastatud kontrollnimekirja üle ning kutsub komisjoni ja nõukogu üles integreerima selle täielikult oma otsustusprotsessidesse; kutsub komisjoni üles uurima võimalusi tihedamaks koostööks Euroopa Nõukoguga, et edendada Euroopa Nõukogu ja ELi õigusriiki käsitlevat õigustikku koos liikmesriikidega ja liikmesriikides iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande neljas peatükis;

188. kutsub komisjoni üles tagama kõigi õigusriigi olukorda käsitlevate aruandlusvahendite, sealhulgas iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande, laienemisaruannete ja Euroopa poolaasta raames esitatavate riigipõhiste soovituste täieliku sidususe ja järjepidevuse; rõhutab, et vaja on ühtset metoodikat ja tihedat koordineerimist peadirektoraatide vahel;

189. julgustab liikmesriike edendama õigusriigi kultuuri teadvustamiskampaaniate, teavitusalgatuste ja kodanikuhariduse programmide kaudu, mis käsitlevad demokraatiat, õigusriiki ja põhiõiguseid; rõhutab väärinfo ja desinformatsiooni võimalikku mõju demokraatia toimimisele ja põhiõiguste kaitsele; ergutab liikmesriike töötama välja ja rakendama terviklikke kodanikuhariduse programme, millega edendatakse igas vanuses kodanike arusaama demokraatlikest institutsioonidest, õigusriigist ja põhiõigustest;

190. palub komisjonil uurida, kuidas saaks kõik õigusriigi või põhiõigustega seotud aruanded, nagu aastaaruanded harta järgimise kohta või Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruanne, avaldada enam-vähem ühel ajal, et võimaldada nende küsimuste üle üheaegse arutelu pidamist; kordab vajadust sarnase tegevuse järele demokraatia valdkonnas; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks oma järelduste laialdase levitamise kõigis liikmesriikides;

Iga-aastane õigusriigi tsükkel

191. rõhutab, et EL on õigusriigi kaitsmiseks välja töötanud tervikliku vahendite kogumi; rõhutab, et iga ELi institutsiooni töö suurem vastastikune täiendavus ja suurem vastutus nende vahendite rakendamise eest on väga olulised; toonitab, et korduv tuginemine vajadusele uute vahendite või täiendavate menetluselementide järele ei tohi olla ettekäändeks tegevusetusele ega takistada juba olemasolevate vahendite täielikku kasutuselevõttu; rõhutab, et ELi õigusriigi raamistiku usaldusväärsus ei sõltu mitte mehhanismide rohkusest, vaid poliitilisest tahtest ja tegevussuutlikkusest olemasolevaid mehhanisme täielikult ära kasutada ja sellest, et ELi institutsioonid ise järgiksid ja tagaksid õigusriigi järgimise oma tegevuses;

192. märgib, et integreeritud iga-aastase õigusriigi tsükli loomist käsitlev ettepanek, mida komisjoni president mainis 2025. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus, ning eelarvevahendite ja õigusriigi vahelise seose tugevdamine komisjoni mitmeaastases finantsraamistikus 2028–2034 on elemendid, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ettepanekutega ja vajadusega teha edusamme kõigi olemasolevate vahendite tulemuslikul ja sidusal rakendamisel ning ELi institutsioonide vahelise koostöö tugevdamisel;

193. innustab tegema komisjoni õigusriigi olukorda käsitleva aruande põhjal mitmeid parandusi, et suurendada iga-aastase õigusriigi tsükli

järjepidevust, koordineerimist ja mõju:

a) määrata kindlaks konkreetne kuupäev, mil komisjoni õigusriigi olukorda käsitlev aruanne igal aastal avaldatakse, eelistatavalt juunis, et tagada suurem prognoositavus ja võimaldada nii komisjoni kui ka asjaomaste sidusrühmade töö tulemuslikku kavandamist, nähes samal ajal ette asjakohase üleminekuperioodi, et mitte häirida selle tsükli praegust sisemist ajakava ning tagada, et neile antakse piisavalt aega ja vahendeid;

b) lisada oma õigusriigi analüüsi, nii teatise üldosasse kui ka riigipõhistesse hinnangutesse, viited rahvusvaheliselt tunnustatud näitajatele ja võrreldavatele usaldusväärsetele allikatele, mis võimaldavad kvantitatiivsemat ja andmepõhisemat hindamist ning aitavad kaasa suuremale läbipaistvusele, võrreldavusele ja metoodilisele järjepidevusele ELi õigusriigi järelevalvevahendites;

c) juhtida tähelepanu ELi õigusemõistmise tulemustabeli asjakohasusele võrdlusandmete allikana;

d) tagada erapooletus komisjoni tehtavas hindamises ja sellele järgnevates meetmetes, kui käsitletakse õigusriigiga seotud küsimusi liikmesriikides; tagada, et hindamisprotsess komisjonis oleks erapooletu ja aruande koostamisse kaasatakse asjaomane peadirektoraat; tugevdada komisjoni koostööd ELi ja rahvusvaheliste organitega, et võimaldada tal hinnata, kas ELi institutsioonid järgivad õigusriiki ja kaitsevad seda;

e) tagada, et soovitused sõnastatakse selgelt ja täpselt;

f) selgitada soovituste koostamise metoodikat;

g) eristada tõsiste ja süsteemsete probleemidega seotud soovitusi muudest tähelepanekutest, tuues esile olukorrad, kus esineb õigusriigi tõsise ja süsteemse rikkumise oht;

h) siduda tõsiste ja süsteemsete probleemidega seotud soovitused rahaliste vahendite eraldamisega, seades väljamakse tegemise tingimuseks tõendatavad edusammud, mida kontrollitakse asjakohaste järelevalvemehhanismide abil; määrata selgelt kindlaks ELi finantshuve mõjutavad soovitused ning jälgida igakülgselt nende rakendamist õigusriigi tingimuslikkuse määruse ja muude eelarvevahendite alusel;

i) hinnata varasemate soovituste rakendamise taset ja esitada vajaduse korral ka uusi soovitusi; mitte piirata hindamist üksnes eelmise aruandeaastaga seotud edusammude mõõtmisega, vaid selle asemel kajastada üldist arengut alates esialgse soovituse avaldamisest, et anda rakendamiseks selge lähtealus;

j) lisada õigusriigi olukorda käsitleva aruande riike käsitlevasse peatükki eraldi osa nii Euroopa Liidu Kohtu kui ka Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmise kohta;

k) lisada analüüsi eraldi osa ELi õigusaktide ülevõtmise ja rakendamise kohta, kui see on seotud õigusriigi kaitsmisega;

194. rõhutab, et tsükli hilisemas etapis peab Euroopa Parlament täielikult kasutama oma aluslepingutest tulenevaid volitusi ja eelisõigusi, võttes komisjoni õigusriigi olukorda käsitleva aruande kohta vastu resolutsiooni, mis võib anda käegakatsutavat lisaväärtust; teeb seega sellise Euroopa Parlamendi resolutsiooniga seoses järgmise ettepaneku:

a) see võetakse vastu hiljemalt märtsiks tagamaks, et Euroopa Parlamendi arvamust võetakse igakülgselt arvesse;

b) selles kasutatakse paremini ära olemasolevaid struktuure, eelkõige demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma (DRFMG), et korraldada komisjoni tuvastatud probleemide alusel kuulamisi ja lähetusi, mis võiksid toetada komisjoni aruande koostamist;

c) see peaks koondama komisjoni aruande, demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühma järelevalvetegevuse, nõukogu iga-aastaste dialoogi ja kodanikuühiskonna panuse kõige olulisemad järeldused;

d) selles tuuakse esile parimad tavad, mis tehti kindlaks iga-aastasel parlamentidevahelisel õigusriigi teemalisel komisjonide kohtumisel, et toetada liikmesriike konkreetsete soovituste rakendamisel;

e) selles hinnatakse komisjoni varasemate iga-aastaste soovituste rakendamist järjestikustel aastatel, tehes kindlaks suundumused ning positiivsed või negatiivsed arengusuunad;

f) see peaks sisaldama põhjalikku analüüsi kõigi riikide kohta, mille suhtes on algatatud artikli 7 kohane menetlus, või mille puhul on komisjoni aruannetes tuvastatud tõsiseid ja süsteemseid õigusriigiga seotud probleeme;

195. palub, et tsükli lõpuetapis ei piirduks komisjon juunis toimuval täiskogu istungil esitatava iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruandega, vaid annaks ka muul ajal struktureeritud teavet selle kohta, kuidas Euroopa Parlamendi resolutsiooni ja soovitusi on arvesse võetud; nõuab lisaks, et selle järelmeetme raames korraldatakse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoniga selleteemaline arvamuste vahetus;

196. nõuab, et nõukogu võtaks igakülgselt arvesse komisjoni õigusriigi

olukorda käsitlevas aruandes esitatud järeldusi ja soovitusi ning selle kohta vastu võetud Euroopa Parlamendi resolutsiooni; rõhutab, et need järeldused ja soovitused peaksid igakülgselt kajastuma nõukogu aruteludes ja järelmeetmetes ning need tuleks süstemaatiliselt integreerida ELi lepingu artikli 7 kohaste käimasolevate menetluste hindamisse;

o
o o

197. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.